

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ČESKO-NĚMECKÝCH AREÁLOVÝCH STUDIÍ
A GERMANISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

SROVNÁNÍ PŮSOBENÍ ŽEN V POLITICE SE ZAMĚŘENÍM NA
ČESKOSLOVENSKO (ČESKOU REPUBLIKU) A NĚMECKO

Vedoucí práce: PhDr. Miroslav Šepták PhD.

Autorka práce: Anna Flecknová

Studijní obor: Česko-německá areálová studia

Ročník: 3.

2023

Prohlašuji,

že jsem autorkou této kvalifikační práce a že jsem ji vypracovala s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

V Českých Budějovicích dne 02.05.2023

.....

Anna Flecknová

Poděkování:

Ráda bych poděkovala panu PhDr. Miroslavu Šeptákovi Ph.D. za ochotu, odborné vedení, vstřícný přístup a přínosné poznámky a připomínky, které mi velmi pomohly při psaní této bakalářské práce.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá působením žen v politice v období Výmarské republiky a první Československé republiky. Následně pojednává o situaci v České republice a Spolkové republice Německo. Konkrétně se zaměřuje na problematiku udělení volebního práva ženám a jejich nízkým zastoupením v zákonodárných orgánech vybraných států. Dále analyzuje zásadní důvody, proč je v zastoupení žen v politice nízké a několik řešení, jak je tento přetrvávající problém možné vyřešit. Kromě významných žen nejen české, ale i německé politické scény, zmiňuje také osobnosti, které se zasloužily o emancipaci žen v obou zemích.

Klíčová slova

Ženy; politika; volební právo; Říšský sněm; Poslanecká sněmovna PČR; Senát PČR; Spolkový sněm; srovnání

Abstract

The bachelor thesis deals with the influence of women in politics during the period of the Weimar Republic and the first Czechoslovak Republic. Subsequently, it discusses the situation in the Czech Republic and the Federal Republic of Germany. Specifically, it focuses on the issue of granting women the right to vote and their low representation in the legislative bodies of selected countries. It also analyzes the fundamental reasons why the representation of women in politics is low and several solutions to how this persistent problem can be solved. In addition to important women not only in the Czech but also in the German political scene, it also mentions personalities who contributed to the emancipation of women in both countries.

Key words

Women; policy; suffrage; Reichstag; Chamber of Deputies of the Czech Republic; Senate of the Czech Republic; Bundestag; comparison

Obsah

Úvod.....	8
1. Výmarská republika.....	11
1.1 Boj za volební právo.....	11
1.2 Udělení volebního práva a první volby.....	14
1.2.1 První volby z pohledu politických stran.....	15
1.2.2 První volby z pohledu spolkových zemí.....	17
1.3 Zastoupení žen v Říšském sněmu do roku 1932.....	18
1.4 Zastoupení žen v Zemských sněmech jednotlivých spolkových zemí...	20
1.5 Situace před a po nástupu nacistů k moci.....	21
1.6 Postoj mužů k ženám angažujících se v politice.....	22
1.7 Významné osobnosti boje za volební právo pro ženy.....	23
1.8 Významné političky.....	26
1.8.1 Helene Weberová.....	26
1.8.2 Johanna Loewenherzová.....	29
1.8.3 Tony Senderová.....	30
2. České země na počátku 19. století a první Československá republika....	32
2.1 Situace na počátku 19. století a Americký klub dam.....	33
2.2 Ženské časopisy.....	34
2.3 Orientace žen na politiku a vstup do ní.....	35
2.4 Zastoupení žen v Parlamentu ČSR v letech 1919–1939.....	41
2.5 Významné ženy boje za volební právo.....	42
2.5.1 Osobnost Terézy Novákové.....	42
2.5.2 Františka Plamínková.....	44

2.5.3 Karla Máchová.....	46
2.6 Shrnutí.....	47
3. Situace v České republice v současnosti.....	48
3.1 Přetrvávající genderová nerovnost.....	48
3.2 Zastoupení žen v Poslanecké sněmovně PČR.....	49
3.2.1 Zastoupení žen v Poslanecké sněmovně PČR z pohledu politických stran... 50	
3.3 Zastoupení žen v Senátu PČR.....	52
3.3.1 Zastoupení žen v Senátu PČR z pohledu politických stran.....	53
3.4 Jak ženy ovlivňují podobu politiky?.....	54
3.5 Proč je v politice málo žen?.....	55
3.6 Jak podpořit ženy v politické sféře?.....	56
3.7 Významné političky.....	57
3.7.1 Kateřina Valachová.....	57
3.7.2 Helena Válková.....	58
3.7.3 Věra Jourová.....	60
4. Situace ve Spolkové republice Německo v současnosti.....	61
4.1 Problémy současné německé společnosti.....	61
4.2 Názory společnosti a řešení.....	61
4.3 Genderová nerovnost a islám.....	62
4.4 Genderová nerovnost a přístup politických stran.....	64
4.5 Zastoupení žen ve Spolkovém sněmu.....	66
4.5.1 Zastoupení žen z pohledu politických stran v letech 2002–2021.....	67
4.6 Významné političky.....	68
4.6.1 Angela Merkelová.....	68
4.6.2 Ursula von der Leyenová.....	70

4.6.3 Annalena Baerbocková.....	71
4.7 Shrnutí.....	72
Závěr.....	74
Seznam literatury a elektronických zdrojů.....	77
Seznam obrázků a tabulek.....	83

Úvod

Ženám v Československu i ve Výmarské republice bylo volební právo, o které usilovaly již od druhé poloviny 19. století, uděleno shodně v roce 1919. Tehdy nebyly vnímány jako rovnocenné partnerky v politice. Ani několik opakovaně neúspěšných pokusů tyto ženy neodradilo. Své hnutí propagovaly zejména v nejrůznějších periodících, sdružovaly se do skupin a klubů a pořádaly akce na podporu jejich činnosti. Když bylo na popud socialistů dne 19. března 1911 stanoveno, že se vždy 8. března bude slavit mezinárodní den žen, uspořádaly v Berlíně pochod na svoji podporu a získání volebního práva. Skutečný zlom nastal až po první světové válce. Spousta mužů musela odejít bojovat na frontu a ženy tak byly nuceny po nich převzít jejich povinnosti. A i když společnost o jejich schopnostech pochybovala, dokázaly muže adekvátně zastoupit. Tehdy veřejnost pochopila, že ženy mohou být rovnocennými partnerkami v politice a rozhodovacích procesích. Již v prvních volbách, které se konaly záhy po udělení volebního práva, začaly ženy vstupovat do politiky. Jejich nástup byl ale v Československu pomalejší než ve Výmarské republice. V době nedemokratických poměrů ženy o svá práva opět přišly.

Dnes, o sto let později, některé problémy přetrvávají. Zejména je to genderová nerovnost. Ta se kromě nízkého zastoupení žen v politice, které i nadále trvá, projevuje také rozdílným platovým ohodnocením. V Německu je navíc genderová nerovnost spjatá s problematikou muslimů a jejich způsobem žití podle Koránu.

V úvodu bakalářské práce se věnuji Výmarské republice a snaze žen získat volební právo. Mapuji úsilí obyvatelek za udělení volebního práva, porovnávám počet jejich zastoupení v Říšském sněmu a v zákonodárných orgánech jednotlivých spolkových zemí. Zabývám se také vztahem mužů k otázce působení žen v politice a tím, jak se situace změnila po nástupu nacistů k moci. Rovněž se zmiňuji o vztahu tehdejších politických stran napříč politickým spektrem k ženám a o významných ženách, které se zasloužily o to, že bylo rozhodnuto o udělení volebního práva ženám a o významných političkách. Zvolila jsem si tři osobnosti, které sehrály v problematice klíčovou roli a které se zasloužily o změnu přístupu k ženám. Příběhy všech jmenovaných mě velice oslovily. Mnohdy musely čelit odporu tehdejšího režimu a překážkám, které jim systém stavěl, aby jim zabránil v jejich snaze o získání volebního práva. Tyto ženy se však nenechaly zastavit a ve svém boji setrvaly.

Dále se zabývám první Československou republikou. Stejně jako v případě Výmarské republiky, i zde mapuji cestu obyvatelek za získáním volebního práva a jejich vstupem na politickou scénu, porovnám míru jejich působení v Parlamentu ČSR v letech 1919-1939 a podporu ženského hnutí ze strany politických subjektů, které v té době působily. Zmiňuji se také o významných ženských časopisech, kterými byly například *Ženské listy*. I v této kapitole jmenuji několik významných osobností z ženských řad, které se zasloužily o získání volebního práva pro československé občanky.

Téma je mi velmi blízké, neboť se o problematiku dlouhodobě zajímám a v budoucnu bych v politice ráda působila. Aktuální situaci v České republice je věnována třetí kapitola. Zde porovnávám míru zastoupení žen v zákonodárných orgánech, kterými jsou Poslanecká sněmovna a Senát PČR a zjišťuji, zda se počet političek v těchto institucích za uplynulých sto let nějak změnil, a pokud ano, jak. Rovněž se zabývám otázkami, jak ženy politiku ovlivňují, proč je i nadále v politice málo žen a zda existují možnosti, jak poměry ve společnosti a politice změnit tak, aby došlo ke zlepšení. I zde uvádím několik významných političek z české politické scény, jejichž příběhy mě oslovily a které se zasloužily o výrazné změny v otázce přístupu společnosti k ženám. Zároveň se jedná o jedny z nejvíce medializovaných političek. Také ony musely mnohdy čelit překážkám, které jim kladla společnost, aby jim zabránila vykonávat jejich činnost. Byly to zejména skandály, do kterých byly političky zapleteny a v důsledku toho musely své posty ve vysoké politice opustit.

V závěru se věnuji současné míře zastoupení žen ve Spolkové republice Německo. Porovnávám výši zastoupení žen ve Spolkovém sněmu a jak jejich počet ovlivňuje podpora jednotlivých politických stran, zaměřuji se však pouze na strany vládní a opoziční. Přibližuji také tzv. sociální práci s dívkami a mladými ženami (*Mädchenarbeit*).

Ačkoliv se problematikou žen v politice zabývalo několik kvalifikačních prací, žádná neporovnávala jejich působení nejen ve Výmarské republice a první Československé republice, ale ani v současné České republice a současné Spolkové republice Německo a nemapovala cestu udělení volebního práva ženám v těchto zemích. Proto si kladu za cíl přiblížit a shrnout základní poznatky o této záležitosti, přinést další v této oblasti a zmínit významné osobnosti těchto období.

Při tvorbě práce jsem pracovala jak s knižními, tak s elektronickými zdroji. Co se historické části práce týče, konkrétně situace ve Výmarské republice čerpala jsem informace především z knihy *Women in the Weimarer Republik* od Helen Boakové. Kniha přináší spolehlivý přehled o problematice a je napsána v angličtině. Mnohdy jsem si musela text překládat, protože je napsána komplexním jazykem. Je doplněna přehlednými tabulkami, ze kterých jsem čerpala při porovnávání působení žen nejen na celostátní, ale i zemské úrovni. Při mapování cesty za získáním volebního práva jsem pracovala s časopisem *100 Jahre Frauenwahlrecht in Deutschland*, který obsahoval přehledné grafiky a vše zde bylo srozumitelně vysvětlené. Co se biografie významných žen a političek týče, čerpala jsem výhradně z elektronických zdrojů.

Při psaní kapitol věnovaných první Československé republice jsem pracovala s knihami *České ženy v 19. století: Úsilí a sny, úspěchy i zklamání na cestě k emancipaci* od Marie Neudorflové a *Do politiky prý žena nesmí – proč?* od Jany Malínské. Co se biografie významných osobností týče, opět jsem ve většině pracovala s elektronickými zdroji. Při tvorbě tabulek s mírou zastoupení žen v Parlamentu ČSR jsem pracovala se studií, kterou vypracovala Petra Ondřejová v rámci projektu Evropské unie.

Co se situace v České republice týče, vycházela jsem především z publikací organizace Fórum 50 %, které jsou volně dostupné na jejich webových stránkách. Jsou napsány srozumitelně a obohaceny o přínosné ilustrace a fotografie. Využila jsem ale také knihu *Více žen – jiná politika?* od Markéty Mottlové a Veroniky Šprincové. Při tvorbě tabulek týkajících se zastoupení žen v zákonodárných orgánech České republiky, jsem vycházela z dat, která jsem našla na stránkách organizace Fórum 50 %. Při psaní biografii významných političek jsem pracovala s knihou *Sólo pro soprán: O ženách v české politice* od Marie Čermákové, Hany Maříkové, Marty Vohlídalové a Romany Volejníčkové.

Při psaní kapitol o Spolkové republice Německo jsem vycházela zejména z publikace *Frauen, Männer, Gender: Frauenpolitik & Genderpolitik*. Dále také z materiálu, které vznikly k 25. výročí vzniku Spolkového ministerstva pro ženy a z knihy *Frauen in der Politik* od Romany Kürchner. Při tvorbě tabulek pro srovnání působení žen ve Spolkovém sněmu jsem vycházela z oficiálních dat Spolkového sněmu, které jsou dostupné ve webovém archivu instituce.

1. Výmarská republika

1.1 Boj za volební právo

Myšlenky o rovnoprávnosti žen panovaly ve společnosti už od francouzské revoluce v roce 1789. V ústavě Výmarské republiky z roku 1791 bylo zakotveno pouze volební pro muže. Ti mohli volit od svých 25 let a tehdy, jestliže platili daně. Později, v roce 1793 byla věková hranice snížena na 21 let. Ženám však ani tehdy nebylo volební právo přiznáno. Situace se nezměnila ani během revolučního roku 1848, ačkoliv existovaly ženy, které tvrdě bojovaly za svá volební práva. Jednou z nich byla spisovatelka Louise Otto Petersová, jež stála za vznikem *Frauen Zeitung*. Jejich první výtisk vyšel 21. dubna 1849.

Když bylo 18. května 1848 ve frankfurtském Paulskirche zvoleno první Národní shromáždění, směly se jej ženy účastnit pouze jako diváci a seděly na galerii. Ačkoliv se jednalo o revoluční období, které nabízelo šanci na významné změny, byly ženy společností nadále vnímány jako matky a hospodyně. Ještě do počátku 19. století pracovaly pouze ženy z dělnické třídy, u ostatních to odporovalo jejich společenskému postavení. A to proto, že by je odvádělo od jejich povinností matek a manželek. Jedinou možností, jak mohly pracovat, bylo jako vychovatelky nebo učitelky na dívčích školách, a to pod podmínkou, že nebyly provdané.

Ženy se však i přes neúspěch nehodlaly vzdát. Spisovatelka Louise Otto Petersová uspořádala společně s Auguste Schmidtovou, učitelkou z Lipska a pozdější ředitelkou soukromé vysoké školy první Ženskou konferenci. Proběhla od 16. do 19. října 1865. Z konference vzešel první ženský spolek s cílem bojovat za právo žen a dívek na vzdělání. Zabýval se například tím, zda by měly mít dívky a ženy právo studovat na univerzitách. Za jeho vznikem stály Louise Otto Preisová, Auguste Schmidtová a Henrietta Goldschmidtová¹, která se v té době o právo žen a dívek na vzdělání zasazovala.

První ženský spolek se těšil velké oblibě. Ve většině zemí Německa začaly vznikat skupiny, zabývající podobnou tematikou. Od roku 1866 sdružoval všechna ženská hnutí časopis *Neue Bahnen*.

¹ Henriette Goldschmidtová byla zakladatelkou univerzity, jejímž cílem bylo připravit ženy na role matek, a to prostřednictvím seminářů a přednášek. Krátce po její smrti jej město Lipsko přejmenovalo na „Sociálně pedagogický ženský spolek“ (zdroj: Henriette Goldschmidt. Fembio.[online]. [cit. 2022-11-08]. Dostupné z: <https://www.fembio.org/biographie.php/frau/biographie/henriette-goldschmidt/>.)

Najednou čelila společnost rozkolu. Udělit ženám volební právo? Ano či ne? Pokud ano, měly je ženy získat na základě majetkového konsensu – tedy na základě vlastního majetku a bohatství – stejně jako muži nebo by mělo být ženám i mužům přiznáno všeobecné volební právo, a to bez ohledu na výši jejich majetku?

Sílily však i radikální názory, které zastávala například spisovatelka Hedwig Dohmová. Ta tvrdila, že svá lidská práva mají všichni obyvatelé bez ohledu na to, jakého jsou pohlaví. Ne všechny ženy usilovaly o to, aby jim bylo uděleno volební právo. Zejména ženy z buržoazních rodin byly často ve svých názorech zpátečnické a odmítly za udělení práva zasazovat. Zaprvé se bály o svá privilegia a toho, že by svým jednáním ohrozily postavení své rodiny a za druhé se s vyloučením z politického života smířily. Své vrstevnice, které za volební právo bojovaly, pokládaly za neschopné a ty, které stojí mimo společnost.

Spolky pracujících žen se těšily podpory zejména v řadách sociálnědemokratické strany. Strana si dokonce dala udělení volebního práva ženám do svého volebního programu. Již v roce 1895 se objevil první návrh na přiznání volebního práva ženám, jehož autory byly poslanci sociálnědemokratické strany. Návrh však mezi poslanci strany nezískal potřebnou většinu. Pracující ženy, tedy z dělnické třídy, byly považovány za ty, které se vzbouřily proti bohatší vrstvě. Ženské proletářské spolky rozdávaly letáky, svolávaly demonstrace a pořádaly různá veřejná shromáždění.

V roce 1894 se ženské spolky spojily ve Federaci německých ženských svazů. Tato organizace se nikdy přímo nevyjádřila pro udělení volebního práva ženám; zabývala se spíše zlepšením úrovně vzdělání žen a dívek a možnostmi zaměstnání. Vnitřní rozpory vedly k rozkolu a odštěpení radikálních skupin, které následně založily Spolek progresivních žen.

V roce 1902 došlo v parlamentu ke zrušení zákona, který ženám zakazoval sdružovat se do spolků a ženy se tak mohly opět účastnit zasedání Národního shromáždění. Dne 15. května 1908 pak bylo stanoveno, že se ženy smí stát členkami politických stran a hnutí.

Obr. 1: Ženy demonstrující v Berlíně za volební právo²

Na popud socialistů byl dne 19. března 1911 vyhlášen historicky první mezinárodní den žen. Tehdy jich více jak milion vyrazil pod heslem „Sem s volebním právem!“ do německých ulic. Za společný cíl demonstrovaly po celém světě. V roce 1921 bylo rozhodnuto, že mezinárodním dnem žen bude 8. březen.

Po začátku první světové války mezinárodní spolupráce v boji za udělení volebního práva ženám utichla. Muži odešli do války a ony za ně musely převzít jejich povinnosti a mnohdy nastoupit na jejich pracovní pozice. Přesto některé i nadále bojovaly za udělení volebního práva, avšak na národní úrovni. Jiné naopak boj upozadily a volaly po bojkotu války a jejím rychlém konci. Tak tomu bylo například na mezinárodním mírovém kongresu žen, který se uskutečnil v Haagu v roce 1915. Zúčastnilo se jej celkem 1200 účastnic z 12 zemí. Společně zde válku odsoudily a vyzvaly vlády svých zemí, aby pomohly válku ukončit.³

² Zdroj: magazín 100 Jahre Frauenwahlrecht in Deutschland.[online]. [cit. 2022-11-08]. Dostupný z: http://frauen-macht-politik-ffm.de/wp-content/uploads/2018/09/Frauenwahlrecht_Sch%C3%BCler_innenheft_Download.pdf, s. 7.

³ Wenner, G.; Kagerbauer, L. [online] [cit.2022-11-08] 100 Jahre Frauenwahlrecht in Deutschland. Frauen Macht Politik, 100 Jahre Frauenwahlrecht in Deutschland, s. 4–12.

Obr. 2: Plakát k mezinárodnímu dni žen z roku 1924⁴

1.2 Udělení volebního práva a první volby

Dne 12. listopadu 1918 vypracovala provizorní vláda novou ústavu pro Německou říši. V té bylo ženám konečně uděleno volební právo. Od tohoto okamžiku mohly ženy, stejně jako muži, využít jak aktivního, tak pasivního volebního práva. Stalo se tak po 70 letech boje. Stalo se tak na základě demokratizace evropského kontinentu a skutečnosti, že ženy dokážou zastávat mužské pozice, což ukázaly během války.

Udělení volebního ženám se projevilo hned následující rok, při volbách do Národního shromáždění. Ty se uskutečnily 19. ledna 1919 a z 423 kandidujících žen bylo 37 zvoleno, z toho 21 kandidovalo za německou sociálnědemokratickou stranu. Svůj hlas odevzdalo přibližně 17 milionů žen, což tvořilo 82,3 % všech odevzdaných hlasů. Mezi zvolenými zástupkyněmi ženského hnutí byla i Maria Juchaczová, která do té doby stála

⁴ Zdroj: magazín 100 Jahre Frauenwahlrecht in Deutschland.[online]. [cit. 2022-11-08] Dostupný z: http://frauen-macht-politik-ffm.de/wp-content/uploads/2018/09/Frauenwahlrecht_Sch%C3%BCler_innenheft_Download.pdf, s.8.

ve vedení časopisu *Die Gleichheit*, prvního časopisu, který se zabýval problematikou ženské politiky a rovněž stála ve vedení dělnického sociálního sdružení *Arbeitswohlfahrt*.

Ta se dne 19. února 1919 postavila v budově Říšského sněmu ve Výmaru k řečnickému pultu a ve svém stručném projevu prohlásila, že ženy nejsou státu v tradičním slova smyslu nic dlužny. To, co vláda udělala, bylo jen to, na co měly ženy odjakživa právo a co jim bylo odpíráno.⁵

1.2.1 První volby z pohledu politických stran

Své zástupkyně měly v německém Říšském sněmu celkem šest politických stran. Těmi byly Německá národní lidová strana (*Deutschnationale Volkspartei*), která vystupovala proti ústavě Výmarské republiky a silně odmítala Versaillskou mírovou smlouvu. Zvoleno za ni bylo celkem 41 poslanců, z toho tři ženy.⁶ Dále byla do Říšského sněmu zvolena Německá lidová strana (*Deutsche Volkspartei*). Tato politická strana zastupovala zejména zájmy bank, těžkého průmyslu a exportního hospodářství. Z přiložené tabulky můžeme vyčíst, že za ni byla do Říšského sněmu zvolena pouze jedna žena.⁷

Za stranu Centrum (*Zentrumspartei*) a Bavorskou lidovou stranu (*Bayerische Volkspartei – BVP*), která praktikovala federalistickou politiku a byla nejsilnější stranou spolkové země Bavorsko, bylo zvoleno šest žen.⁸ Zatímco politická strana Zentrum požadovala centralizovanou státní strukturu, za předpokladu existence Spolkových zemí, Bavorská lidová strana prosazovala federalismus, jaký byl za doby vlády Otto von Bismarcka. Jinak si byly strany názorově velmi podobné.⁹

⁵ Wenner, G.; Kagerbauer, L. [online]. [cit.2022-11-08] 100 Jahre Frauenwahlrecht in Deutschland. *Frauen Macht Politik, 100 Jahre Frauenwahlrecht in Deutschland*, 4–12.

⁶ Bundeszentrale für politische Bildung. *Deutschnationale Volkspartei (DNVP)*. bpb.de. [online]. [cit.2022-11-21]. Dostupné z: <https://www.bpb.de/kurz-knapp/lexika/politiklexikon/17349/deutschnationale-volkspartei-dnvp/>.

⁷ Bundeszentrale für politische Bildung. *Deutsche Volkspartei (DVP)*. bpb.de. [online]. [cit.2022-11-21]. Dostupné z: <https://www.bpb.de/kurz-knapp/lexika/politiklexikon/17345/deutsche-volkspartei-dvp/>.

⁸ Bayerische Volkspartei (BVP), 1918-1933. *Bayerische Volkspartei (BVP), 1918–1933 – Historisches Lexikon Bayerns*. [online]. [cit. 2022-11-21]. Dostupné z: [https://www.historisches-lexikon-bayerns.de/Lexikon/Bayerische_Volkspartei_\(BVP\),_1918–1933](https://www.historisches-lexikon-bayerns.de/Lexikon/Bayerische_Volkspartei_(BVP),_1918–1933).

⁹ VOGT, Martin a . *Parteien in die Weimarer Republik*. In: BACKEL, Karl Dietrich, Manfred FUNKLE a Hans Adolf JACOBSEN. *Die Weimarer Republik 1918-1933: Politik, Wirtschaft und Gesellschaft*. 2. Bonn: Droste Verlag, 1988, s. 134-135. ISBN 3-89331-000-2.

Stejně tak je tomu i v případě Německé demokratické strany (*Deutsche demokratische Partei*), pro kterou vůle lidu platila za nejvyšší zákon. Odmítala byrokratizaci hospodářství a bojovala proti monopol. Co se zahraniční politik týče, usilovala o přepracování Versaillské mírové smlouvy a zrovnoprávnění Německa.¹⁰ Také usilovala o vytvoření Společnosti národů a až do roku 1932 byla členem vládnoucích koalic.¹¹

Za Sociálnědemokratickou stranu Německa (*Sozialdemokratische Partei Deutschlands*), která prosadila předčasné volby do Národního shromáždění a do roku 1932 představovala nejsilnější politickou stranu, bylo zvoleno nejvíce žen – 22.¹² Právě Sociálnědemokratická strana Německa vyjadřovala jako jedna z mála politických stran podporu ženskému hnutí. Díky této podpoře se mohla 15. září 1900 v Míšni uskutečnit první ženská konference.¹³

Poslední politickou stranou, která měla v Říšském sněmu své zástupkyně byla Nezávislá sociálnědemokratická strana Německa (*Unabhängige Sozialdemokratische Partei Deutschlands*). Vznikla v roce 1917 odtržením od SPD poté, co vypukl spor o postoj k první světové válce. USPD vystupovala proti válce a organizovala masivní stávkový boj za lepší zásobování potravinami a ukončení války. Za tuto politickou stranu byly do Říšského sněmu zvoleny tři ženy.¹⁴

¹⁰ VOGT, Martin a . Parteien in die Weimarer Republik. In: BACKEL, Karl Dietrich, Manfred FUNKLE a Hans Adolf JACOBSEN. Die Weimarer Republik 1918–1933: Politik, Wirtschaft und Gesellschaft. 2. Bonn: Droste Verlag, 1988, s. 134-135. ISBN 3-89331-000-2.

¹¹ Die Parteien der Weimarer Republik. [online]. [cit. 2022-11-22]. Dostupné z: https://www.bundestag.de/resource/blob/190452/136d18f9322d451e7ab98e916bdf7d32/parteien_weimarer_republik-data.pdf.

¹² Die Parteien der Weimarer Republik. [online]. [cit. 2022-11-22]. Dostupné z: https://www.bundestag.de/resource/blob/190452/136d18f9322d451e7ab98e916bdf7d32/parteien_weimarer_republik-data.pdf.

¹³ VOR 120 jahren: Als die SPD-Frauen Aufbegehrten. Vorwärts. [online]. [cit. 2023-01-19]. Dostupné z: <https://www.vorwaerts.de/artikel/120-jahren-spd-frauen-aufbegehrten>.

¹⁴ Die Parteien der Weimarer Republik. [online]. [cit. 2023-01-19]. Dostupné z: https://www.bundestag.de/resource/blob/190452/136d18f9322d451e7ab98e916bdf7d32/parteien_weimarer_republik-data.pdf.

Politická strana	Zvoleno poslanců	Z toho žen	Vyjádřeno v procentech
DNVP	41	3	7,0
DVP	22	1	4,5
Z/BVP	89	6	6,3
DDP	74	6	8,0
SPD	165	22	13,3
USPD	22	3	13,6

Tab. 1: Porovnání zastoupení žen v Říšském sněmu z pohledu politických stran ve Výmarské republice¹⁵

1.2.2 První volby z pohledu spolkových zemí

Kromě voleb do Říšského sněmu se v roce 1919 odehrály také volby do zastupitelských orgánů v jednotlivých spolkových zemích. Z příložené tabulky můžeme vyčíst, že ženské zastoupení bylo na zemské úrovni nízké, zejména v Bavorsku nebo Sasku.

Nejvíce delegátek bylo zvoleno ve spolkové zemi Hamburg. Do tamějšího orgánu *Bürgerschaft* bylo ze 134 delegátů zvoleno 17 žen.¹⁶ Vysoké zastoupení měly ženy také ve spolkových zemích Württembersko a Bádensko. Nejméně delegátek bylo zvoleno ve volbách ve spolkové zemi Bavorsko, kde bylo ze 180 delegátů zvoleno pouze sedm žen.

¹⁵ Zdroj: BOAK, Helen. *Women in the Weimar Republic*. Manchester: Manchester University Press, 2015. ISBN 978-0719088193, s.10.

¹⁶ *Bürgerschaft* = v překladu 'měšťanstvo' nebo 'občanstvo', jedná se o zastupitelský orgán hansovních měst, který má zákonodárnou funkci. Ve spolkových zemích Brémy a Hamburk plní také funkci zemského parlamentu, zdroj: Die Bürgerschaft. Hamburgische Bürgerschaft. [online]. [cit. 2023-01-19]. Dostupné z: <https://www.hamburgische-buergerschaft.de/buergerschaft/>.

Spolková země	Zvoleno poslanců	Z toho žen	Vyjádřeno v procentech
Sasko	96	4	4,1
Bavorsko	180	7	3,8
Prusko	401	23	5,7
Hesensko	70	5	7,1
Hamburg	134	17	12,6
Württembersko	150	13	8,6
Bádensko	107	9	8,4

Tab. 2: Počet zvolených žen do legislativních orgánů spolkových zemí v roce 1919¹⁷

1.3 Zastoupení žen v Říšském sněmu do roku 1932

V průběhu dalších let se počet zvolených poslankyň spíše snižoval. Jen ve volbách v roce 1930 bylo do Říšského sněmu zvoleno celkem 42 žen, což je nejvyšší počet ve sledovaném období. V období mezi lety 1919-1933 jich bylo do Říšského sněmu zvoleno celkem 111. Přesto nebyla žádná z nich zvolena do Říšské rady, který společně s Říšským sněmem vykonával zákonodárnou moc a nezískala ani post ve vládě.¹⁸ Dnes se můžeme jen dohadovat, co je důvodem klesajícího množství zvolených poslankyň v Říšském sněmu. Bylo to důsledkem nedostatku zkušeností s politikou a vystupováním, který ženy měly?

Německé sdružení občanek (*Deutsche Bürgerinnenvereinigung*) provedlo v roce 1929 výzkum. Jeho výsledky ukázaly, že za nižším počtem zastoupení žen v Říšském sněmu je zejména věk žen – ženy se svého postu vzdaly často právě z důvodu vysokého věku. Dalším důvodem klesajícího zastoupení žen v Říšském sněmu je skutečnost, že byl v následujících volbách zvolen na tento post muž. Politické strany totiž časem zjistily, že není nutné, aby měly na svých kandidátních listinách ženy, které by zaujaly voliče. Do

¹⁷ Zdroj: BOAK, Helen. *Women in the Weimar Republic*. Manchester: Manchester University Press, 2015. ISBN 978-0719088193, s. 14.

¹⁸ Říšská rada byla zákonodárným orgánem Výmarské republiky, který zastupoval zájmy nejen spolkových zemí, ale také pruských provincií v oblasti legislativy a správy. Každá spolková země měla svůj určitý počet hlasů a rozhodovalo se dvoutřetinovou většinou; zdroj: Reichsrat 1919–1933. [online]. [cit. 2023-01-19]. Dostupné z: <https://www.wahlen-in-deutschland.de/wReichsrat.htm>.

přední oblasti zájmu se dostala ekonomika, a tak se politické strany soustředily na nový elektorát – ekonomicky zaměřené skupiny a na ekonomicky orientovaní mužští kandidáti začali nahrazovat ženy na kandidátních listinách.

Stále více žen se tak stáhlo ze spolkové politiky a začalo se angažovat v politice komunální a zemské.¹⁹ Domnívám se, že to bylo hned z několika důvodů. Jedním z nich je to, že si ženy uvědomily, že působení v celostátní politice je „nad jejich síly a schopnosti“. Dalším může být skutečnost, že do Říšského sněmu byli stále ve větším počtu voleni ekonomicky orientovaní delegáti, protože se vlivem hospodářské krize obrátila pozornost společnosti na ekonomiku. A dalším může být také to, že byly političky často pronásledovány nacistickým režimem, a tak se z celostátní politiky raději stáhly.²⁰

Datum voleb	Zvoleno poslanců	Z toho žen
06.06.1920	463	37
04.05.1924	472	27
07.12.1924	493	33
20.05.1928	490	33
14.09.1930	575	42
31.07.1932	608	38
06.11.1932	582	36

Tab. 3: Počet zvolených žen v dalších volbách do roku 1932²¹

¹⁹ BOAK, Helen. Women in the Weimar Republic. Manchester: Manchester University Press, 2015. ISBN 978-0719088193, s.10-12.

²⁰ Frauen in der Weimarer Republik – Wählerinnen und Politikerinnen. Haus der FrauenGeschichte (HdFG). [online]. [cit. 2023-01-19]. Dostupné z: <https://hdfg.de/blog/2020/04/frauenemanzipation-in-der-weimarer-republik-teil-1>.

²¹ Zdroj: BOAK, Helen. Women in the Weimar Republic. Manchester: Manchester University Press, 2015. ISBN 978-0719088193, s.7.

1.4 Zastoupení žen v Zemských sněmech jednotlivých spolkových zemí

Pro srovnání působení žen na zemské úrovni jsem si vybrala spolkové země Sasko a Prusko, a to proto, že je zde podstatně odlišné zastoupení žen. Z tabulky lze vyčíst, že v saském zemském sněmu měly ženy velmi nízké zastoupení. Nejvyšší počet zástupkyň byl zvolen ve volbách v letech 1922 a 1931 – celkem sedm. Zajímavé je, že ani jedna ze zvolených zástupkyň nebyla ze Sociálnědemokratické strany Německa, přestože tato politická strana zastoupení žen v politice podporovala a ve volbách do Říšského sněmu v roce 1932 za ni bylo zvoleno nejvíce žen – celkem 22.²²

Oproti tomu v pruském zemském sněmu mělo ženské hnutí velmi silné zastoupení. V porovnání s ostatními spolkovými zeměmi a množstvím zvolených delegátek v jejich zastupitelských orgánech, se jedná o jejich nejlepší výsledek.

Rok voleb	Počet zvolených delegátů	Z toho žen	Vyjádření v procentech
1920	96	5	5,2
1922	96	7	7,3
1926	96	5	5,2
1928	96	5	5,2
1930	96	6	6,3
1931	96	7	7,3

Tab. 4: Počet zvolených žen ve volbách do Zemského sněmu spolkové země Sasko v letech 1920-1931²³

²² BOAK, Helen. Women in the Weimar Republic. Manchester: Manchester University Press, 2015. ISBN 978-0719088193, s.13.

²³ Zdroj: BOAK, Helen. Women in the Weimar Republic. Manchester: Manchester University Press, 2015. ISBN 978-0719088193, s.14.

Rok voleb	Počet zvolených delegátů	Z toho žen	Vyjádření v Procentech
1921	428	42	9,8
1924	450	39	8,6
1928	450	42	9,3
1930	450	44	9,7
1932	422	32	7,6

Tab. 5: Počet zvolených žen ve volbách do Zemského sněmu spolkové země Prusko v letech 1920–1931²⁴

1.5 Situace před a po nástupu nacistů k moci

Nejméně zástupkyň ženského hnutí bylo do zemského sněmu zvoleno v roce 1932 – celkem 32. Důvodem bylo mimo jiné také to, že ve volbách uspěla Národněsocialistická strana Německa (*Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei – NSDAP*), která získala 162 křesel. Tato strana nikdy nepovolila ženám, aby za ni kandidovaly a zastávala vůči nim tradiční názor. O ženách angažujících se v politice se vyjadřovala spíše hanlivě.²⁵ Přesto se našly také, které do strany dobrovolně vstoupily. Historici to odhalili na základě soutěže, kterou vyhlásil americký sociolog Theodore Abel. Soutěžícím zadal úkol napsat esej o tom, proč vstoupili do NSDAP před rokem 1933. Odměna 400 říšských marek pak čekala na toho, kdo pošle nejsobitější příběh.

Přišlo celkem 683 dopisů, z toho 36 napsaly ženy. Jejich příběhy se pak zabývala historička Katja Kosubeková. Věk účastnic soutěže se pohyboval mezi 17 a 73 lety. Důvody, proč vstoupily do NSDAP se lišily. Domnívám se, že to částečně souviselo s jejich profesním zaměřením. Jako příklad uvádím Helene Radtkeovou, třiceti osmiletou ženu v domácnosti. Do NSDAP vstoupila proto, že se zajímala o politiku a národní citění. Oproti tomu šestatřicetiletá úřednice Maria Engelhardtová zastávala víru, že v Německu

²⁴ Zdroj: BOAK, Helen. *Women in the Weimar Republic*. Manchester: Manchester University Press, 2015. ISBN 978-0719088193, s.14.

²⁵ *Frauenbewegung in der Weimarer Republik*. *Geschichtsbuch Hamburg*. [online]. [cit.2023-02-13]. Dostupné z: <https://geschichtsbuch.hamburg.de/epochen/weimarer-republik/frauen-in-der-weimarer-republik/>.

neexistovala žádná jiná politická strana, která by dokázala vystihnout podstatu německého lidu tak, jako to dokázalo hnutí Adolfa Hitlera. Právě jeho pak vnímala jako toho jediného, který může vést její vlast. Dle mého názoru poněkud radikální názor pak zastávala třiadvacetiletá zdravotní sestra Lisi Paupiéová. Tvrdila, že v zahraničí lžou o tom, že Němci Židy mučí a že Židé jsou německé neštěstí a je nutné se tomu bránit. Poslední, kterou chci uvést pro porovnání je sedmnáctiletá studentka Lissy Schreinerová. Té vadilo, jak ji doma odsuzují za to, že se zajímá o politiku. Hitlerovým myšlenkám věřila.

Zatímco předchozí tři ženy zažily první světovou válku a byly si vědomy následků, které pro Německo měla, a proto pociťovaly v Adolfu Hitlerovi a jeho hnutí jakousi spásu a vysvobození, mladá Lissy Schreinerová chtěla ukázat svým tetám a babičkám, že se i dívka může zajímat o politiku a angažovat se v ní.²⁶

V březnu roku 1933, kdy volby probíhaly v nedemokratických poměrech, bylo zastoupení žen v Říšském sněmu pouze 3,8 %. Snížení jejich vlivu na zákonodárny sbor mělo za následek nedostatek nové legislativy v sociální a kulturní oblasti.²⁷ Po jmenování Adolfa Hitlera kancléřem a nástupu nacistů k moci se situace s volebním právem opět změnila. Ženy mohly volební právo i nadále uplatňovat, avšak pouze to aktivní.²⁸

1.6 Postoj mužů k ženám angažujících se v politice

Muži s jejich angažovaností v politice nesouhlasili. Podle nich měly zůstat v domácnostech a plnit role manželek a matek a rozhodně se nezajímat o politiku a už vůbec se v ní angažovat.

Ženy, které byly zvoleny do Říšského sněmu, se tu často potýkaly s problémy. Zejména v oblasti projevu. Na rozdíl od mužů neovládaly umění rétoriky a ani neměly možnost se to naučit. Ze strany mužských oponentů se jim tak dostávalo posměchu a nevybíravých poznámek na adresu jejich proslovů.

²⁶ Deutschlandfunk.de. Frauen und Nationalsozialismus - "Warum ich vor 1933 der NSDAP beigetreten bin". Deutschlandfunk. [online]. [cit.2023-02-13]. Dostupné z: <https://www.deutschlandfunk.de/frauen-und-nationalsozialismus-warum-ich-vor-1933-der-nsdap-100.html>.

²⁷ BOAK, Helen. Women in the Weimar Republic. Manchester: Manchester University Press, 2015. ISBN 978-0719088193, s.13.

²⁸ Wenner, G. Kagerbauer, L. [online]. [cit. 2022-11-08].100 Jahre Frauenwahlrecht in Deutschland. Frauen Macht Politik, 100 Jahre Frauenwahlrecht in Deutschland, s. 4–12.

Muži zkrátka pokládali ženskou účast v politice za zcela bezvýznamnou. Naopak vyzývaly ženy, aby se angažovaly v jiných oblastech, například kultuře nebo v sociální či ekonomické oblasti.²⁹

Obr. 3: Karikatura ženského hnutí ve Výmarské republice³⁰

1.7 Významné osobnosti boje za volební právo pro ženy

Významných osobností, zejména z řad žen, které se zasloužily o získání volebního práva je mnoho. Dle mého názoru však za zmínku stojí Marie Juchaczová, Clara Zetkinová, Lida Gustava Heymannová a Anita Augspurgová.

Marie Juchaczová byla političkou a zakladatelkou dělnických odborů. V boji žen za volební právo sehrála důležitou roli. Stala se první ženou, která v roce 1919 stanula před řečnickým pultem v Říšském sněmu a promluvila k ostatním poslancům a poslankyním. Do sociálnědemokratického hnutí vstoupila spolu se svojí sestrou Elisabeth, a to zásluhou Margarete Wengelsové. Naučily se vést porady a mluvit o důležitých tématech jako „Náboženství a socialismus“ nebo „Práce žen v dnešní společnosti“. Během první světové války pracovala ve výživovém výboru, který měl za úkol přidělovat lidem v Říši jídlo. Zjistila, že systém špatně zachází s chudými lidmi a rozhodla se této problematice

²⁹ BOAK, Helen. Women in the Weimar Republic. Manchester: Manchester University Press, 2015. ISBN 978-0719088193, s. 18.

³⁰ Zdroj: magazin 100 Jahre Frauenwahlrecht in Deutschland.[online]. [cit.2022-11-08] Dostupný z: http://frauen-macht-politik-ffm.de/wp-content/uploads/2018/09/Frauenwahlrecht_Sch%C3%BCler_innenheft_Download.pdf, s.5.

věnovat. Rovněž se seznámila s problematikou soukromé péče a prací Národního ženského společenství (*Nationale Frauengemeinschaft*), které zakládalo mateřské školy, poradny pro ženy mužů, kteří odešli do války a již se z ní nevrátili nebo uprchlické ubytovny. Záslouhou Marie Juchaczové byla otevřena dílna, která vyráběla oděvy pro armádu a zaměstnávala ostatní obyvatele, kteří neodešli do války, zejména pak ženy a děti. Ty tak měly jedinou možnost, jak si přivydělat. V roce 1917 se stala ústřední tajemnicí SPD v Berlíně, kde se začala zabývat sociální politikou a zajímala se zejména o potřebu zajištění pomoci lidem v nouzi a matkám, které musely často nastoupit do zaměstnání, neboť neměly vlivem války dostatek finančních prostředků, aby zajistily své rodiny.³¹

Další osobností, jejíž zásluhou získaly ženy volební právo byla Clara Zetkinová. Myšlenky ženského hnutí ji obklopovaly již od raného dětství, a to proto, že její matka byla členkou jednoho, které vzniklo v Lipsku. Díky tomu se Claře dostalo dobrému vzdělání. Poté, co byl její muž vyhoštěn ze země, odešla s ním do exilu v Paříži. Tady prožívali coby emigranti těžké časy. Svoji rodinu se snažili uživit pomocí různých jazykových kurzů a překladů článků. Clara Zetkinová však hodně času věnovala politické výchově, zvláště pak studiu marxistické teorie a stala se internacionalistkou. V roce 1890 se vrátila zpátky do Německa. V následujícím roce začala vést redakci časopisu *Die Gleichheit*. Cílem periodika bylo dostat se do popředí boje za volební právo pro ženy, vystupovat proti militarismu a válce. Počátkem 20. století dosáhl nákladu až 124 000 výtisků.

V roce 1895 byla jako první žena zvolena do předsednictva Sociálně demokratické strany a roku 1907 se stala tajemnicí Mezinárodního ženského sekretariátu socialistické dělnické internacionály. Na žádost její a Käte Dunckerové bylo na Socialistické ženské konferenci v Kodani v roce 1910 rozhodnuto o tom, že se bude každý rok pořádat Mezinárodní den žen. Otázku udělení volebního práva ženám vnímala jako účinný prostředek k jejich organizaci a prosazování politické rovnosti.³²

³¹ Marie Juchacz. AWO.ORG. [online]. [cit. 2023-01-19]. Dostupné z: <https://awo.org/ueber-uns/awo-historie/personen/marie-juchacz>.

Zdroj: Marie Juchacz. AWO.ORG. [online]. [cit. 2023-01-19]. Dostupné z: <https://awo.org/ueber-uns/awo-historie/personen/marie-juchacz>.

³² Verfasst von Dr. Florence Hervé Jg. 1944, von, V., Dr. Florence Hervé Jg. 1944, Hervé, D. F., 1944, J., Dr. Florence Hervé (2022): Clara Zetkin. Clara Zetkin. Digitales Deutsches Frauenarchiv. [online]. [cit. 2023-01-19]. Dostupné z: https://www.digitales-deutsches-frauenarchiv.de/akteurinnen/clar-zetkin#?id=79779addf_1&open=&c=&m=&s=&cv=&xywh=-378%2C-104%2C2078%2C2078.

Zdroj obrázku: tamtéž.

Lida Gustava Heydmannová byla odpůrkyní nacistického režimu a pacifistkou. Svě dědictví využila k tomu, aby podpořila ženské hnutí a snahu žen vymanit se z mužské nadvlády. Nabízela například levné obědy pro ženy a různé akce, kde jim byla k dispozici poradna a stacionář. Také založila reformní školu pro dívky a chlapce a pracovní místa pro zaměstnankyně v obchodní oblasti a pro mladé jevištní umělkyně. Pozdvižení pak vyvolal její spor s hamburskou mravnostní policií, která podle Heydmannové nevhodně zacházela s prostitutkami. Požadovala zrušení předpisů o prostituci, což jí přineslo přezdívku „bláznivá žena“. Stala se spoluzakladatelkou spolku pro volební právo žen a spolu s Anitou Augspurgovou vydávala v letech 1919-1933 časopis *Die Frau im Staat*.³³

Nejvýznamnější v boji žen za volební právo byla Anita Augspurgová. Potom, co se v Mnichově setkala s ženským hnutím, rozhodla se pro studium práv v Curychu, které ukončila v roce 1897. Spolu se svojí přítelkyní Lidou Gustavou Heydmannovou pak založila první německou pobočku Mezinárodní abolicionistické federace. Tato organizace, která poprvé vznikla v USA, bojovala proti omezování svobody prostitutek. Počátkem roku 1902 spolu tyto dámy založily první německý volební spolek. Vystupovala proti válce a v roce 1915 se zúčastnila mezinárodní ženské mírové konference v Haagu, která byla v Německu ostrakizována. Po jmenování Adolfa Hitlera kancléřem, k čemuž došlo v roce 1933, rozhodly se Ansprungová s Heydmannovou, že se nevrátí ze své cesty a zůstaly ve Švýcarsku.³⁴

³³ Lida Gustava Heymann. Fembio. [online]. [cit. 2023-01-19]. Dostupné z: <https://www.fembio.org/biographie.php/frau/biographie/lida-gustava-heyman/>.

Zdroj: tamtéž

³⁴ Anita Augspurg. Fembio. [online]. [cit. 2023-01-19]. Dostupné z: <https://www.fembio.org/biographie.php/frau/biographie/anita-augspurg/>.

Zdroj: tamtéž

Obr. 4 Marie Juchaczová

Obr. 5 Clara Zetkinová

Obr. 6 Anita Augspurgová

Obr. 7 Lida Gustava Heydmannová

1.8 Významné političky

1.8.1 Helene Weberová

Helene Weberová vystudovala obecnou dívčí školu a následně učitelskou školu ve Wupertalu a Cáchách. Zde poté působila jako učitelka na základní škole. Když se začaly německé univerzity více otvírat ženám a nabízely jim studium, rozhodla se Helene Weberová studovat historii, romanistiku a sociální politiku. V roce 1909 byla jednou z prvních žen, které úspěšně složily státní zkoušku pro učitelství na středních a vysokých školách. Skutečnost, že se jedná o přelomový okamžik dokládá i fakt, že do poloviny dvacátých let bylo zcela běžné, že profesori odmítali zkoušet ženy.

Později se angažovala v katolickém ženském spolku, což jí přineslo nové profesní zaměření – stala se ředitelkou první sociální školy pro ženy v Kolíně nad Rýnem. Již od útlého věku se také zajímala o ženskou otázku napříč hranicemi států. K mezinárodní práci v této oblasti se dostala prostřednictvím Světového spolku katolických ženských organizací, který byl založen v roce 1925 a Světového spolku katolických pečovatelek.

Svámi cestami a přednáškami byla známá především v Porýní, které se stalo stěžejním místem přesunu jejích zájmů od učitelství k politice.

Po přiznání volebního práva ženám v roce 1919, byla Helene Weberová za stranu Centrum zvolena do Výmarského Říšského sněmu. Působila ve stejné politické straně jako kdysi její otec. V témže roce byla jmenována poradkyní na pruském ministerstvu sociální péče. Mezi lety 1921 až 1924 působila jako poslankyně v pruském zemském parlamentu a poté v Říšském sněmu. V roce 1930 byla zvolena místopředsedkyní strany a rovněž předsedkyní Říšského poradního sboru strany Centrum.

Z Porýní se přestěhovala do Berlína. Národní socialisté, kteří se těšili stále větší oblibě u voličů a v roce 1933 získali moc v celém státě nemohli vystát skutečnost, že je Helene Weberová katolička a zároveň politicky aktivní žena. V červnu 1933 byla tedy propuštěna z úřadu, a to na základě Zákona o obnovení státní služby z povolání. Poté, co se musela vzdát všech svých politických funkcí, se začala více věnovat charitativní činnosti. Stala se předsedkyní Profesionálního sdružení katolických pečovatelek, které se přejmenovalo na Hedwigsbund a také se stala předsedkyní Německé charitativní asociace. Stále pobývala v Berlíně, dokud však nebyl její byt roku 1944 vybombardován. Poté se odstěhovala za svojí sestrou do Marburgu.

Po rozpadu Třetí říše se Helene Weberová vrátila do Severního Porýní-Vestfálska. Usadila se ve městě Essen a dále pokračovala ve své politické činnosti, jako tomu bylo před druhou světovou válkou. Angažovala se pro Křesťansko-demokratickou unii (*Christlich Demokratische Union Deutschlands – CDU*) a pracovala v poradním výboru pro britskou okupační zónu. V roce 1946 byla opět zvolena do zemského sněmu, tentokrát však za spolkovou zemi Severní Porýní – Vestfálsko. V této době se rovněž znovu shledala s Konradem Adenauerem, se kterým se setkala již v mládí během svého působení v Kolíně nad Rýnem. Je to právě Adenauer, kdo sehrál klíčovou roli v nominaci Weberové do Parlamentní rady. Zde se seznámila s dalšími poslankyněmi – konkrétně s Friederike Nagiovou za SPD a Helene Wesselovou.

Při přípravách německé ústavy byla Weberová členkou výboru pro zásadní otázky a zastupující členkou hlavního výboru. V říjnu 1948 byla zvolena do komise pro návrh preambule.

V rámci tvorby nové německé ústavy vznikla vášnivá diskuse kolem formulace o rovnoprávnosti mužů a žen. Helene Weberová se této debaty zpočátku účastnit nechtěla, později se však zapojila. Zastávala názor, že muži a ženy jsou si rovni, co se volby a výkonu povolání týče. Jestliže vykonávají ženy stejné povolání jako muži, měly by mít nárok na stejnou mzdu. Odmítla formulaci o genderové vyváženosti. Nakonec se poslanci shodli na návrhu Elisabeth Selbertové se zněním: „Muži a ženy jsou si rovni.“

V roce 1949 byla Helene Weberová zvolena do německého Spolkového sněmu za volební obvod Cáchy-město. Zabývala se otázkami rodinné politiky a rovnoprávnosti žen. Zasloužila se také o jmenování Elisabeth Schwarzhauptové první spolkovou ministryní, k čemuž došlo v roce 1961.

Helene Weberové se dařilo nejen na politické scéně, ale také v charitativní oblasti. Stala se předsedkyní ozdravoven pro matky a byla vedoucí německé delegace v Radě Evropy ve Štrasburku. Za svůj velký úspěch pokládá přijetí Evropské sociální charty na počátku šedesátých let.

Za svoji činnosti v sociální oblasti a na politické scéně obdržela Helene Weberová několik ocenění. Již v roce 1930 získala čestný doktorát na univerzitě v Münsteru za zásluhy o vzdělávání žen a práci s mládeží. V roce 1956 obdržela Spolkový záslužný kříž, který je udělován za významné činy v oblasti politiky, hospodářství nebo veřejně prospěšné činnosti.³⁵

Obr. 8: Helene Weberová s tehdejším spolkovým prezidentem Theodorem Heusem³⁶

³⁵ Helene Weber. Geschichte der CDU. [online]. [cit.2023-01-19]. Dostupné z: <https://www.kas.de/de/web/geschichte-der-cdu/personen/biogramm-detail/-/content/helene-weber-v1>.

³⁶ Zdroj: tamtéž

1.8.2 Johanna Loewenherzová

Spisovatelka Johanna Loewenherzová byla židovského původu. O jejím vzdělání se toho moc neví. Ve Stuttgartu absolvovala v roce 1883 na tamější konzervatoři hru na klavír a zpěv. Již v této době začala se psaním, neboť její první dílo bylo operní libretto, následované eposem a divadelní hrou.

V roce 1894 se přestěhovala do Berlína, kde se setkala se sociálnědemokratickými myšlenkami a ženským hnutím. To ji velmi ovlivnilo, protože o ženském hnutí napsala rozsáhlou studii. Během následujících let působila ve velké míře na politické scéně. Stala se členkou sociálně demokratické strany a účastnila se mnoha stranických konferencí. Sociálně demokratická strana totiž jako jediná politická strana zařadila udělení volebního práva ženám do svého programu. Loewenherzová byla za SPD vyslána například na stranický sjezd do Frankfurtu, kde představila rezoluci, jejímž cílem bylo zvýšit účast žen v politice. Dostalo se jí podpory nejen od Clary Zetkinové, ale také od Wilhelma Liebknechta nebo Augusta Bebela.

V témže roce se vydala na agitační cestu po Porúří. Zde však narazila na překážky, se kterými se potýkaly ženy, které chtěly vstoupit do politiky. Některé z jejích přednášek rozehnala policie, protože tehdy platil zákon o tom, že se ženy nesmí účastnit politických akcí. To však ženy neodradilo. Naopak. Na mnoha místech zakládaly vzdělávací spolky. O rok později zamířila na agitační cestu do Durynska. Oproti Porúří zde její mise probíhala poklidně, protože zde pruský zákon o shromažďování neplatil.

I během této doby byla Loewenherzová vysílána na stranické konference sociálně demokratické strany. Ženská jednota zde však už nebyla tak silná jako tomu bylo předtím. Loewenherzová se dostala do konfliktu s Clarou Zetkinovou kvůli spolupráci sociálně demokratické strany s buržoazním ženským hnutím. Loewenherzová spolupráci podporovala, obě hnutí měla přeci společný cíl. Zetkinová však zastávala názor, že se jedná o skupinu, patřící k bohatší vrstvě a vykořisťovatelům, proti kterým strana bojovala. V průběhu bouřlivé debaty byla Loewenherzová napadána a osobně znevažována. Z diskuse pak vyšla Clara Zetkinová jako jasná vítězka.

Po nástupu nacistů k moci prožívala jako židovka a komunistka krušné časy. Z kraje jara 1933 byla vzata do ochranné vazby v Neuwiedu. Když z ní byla propuštěna,

musela se v pravidelných intervalech hlásit na policejním oddělení v Rheinbrohlu. Pravděpodobně vlivem jejího vysokého věku, v době propuštění jí bylo 76 let, ji však policie příliš netrápila.³⁷

1.8.3 Tony Senderová

Po absolvování obchodní školy ve Frankfurtu nad Mohanem odešla do Paříže, kde působila jako sekretářka, která ovládala cizí jazyky. Stala se členkou francouzského socialistického hnutí a byla aktivní v ženské kampani. Po vypuknutí první světové války se vrátila zpátky do Německa. Konkrétně zamířila do Frankfurtu, kde pracovala jako administrativní pracovníce v jedné metalové společnosti. Zde také vystupovala proti válečné politice sociálně demokratické strany a vstoupila do Nezávislé sociálně demokratické strany Německa, která nabízela „politické útočiště“ pro odpůrce sociálně demokratické strany. S hrála klíčovou roli v revolučním hnutí, které ve Frankfurtu vzniklo a v roce 1919 byla za USPD zvolena městskou radní. O rok později pak byla zvolena do Říšského sněmu za volební obvod Hessen-Nassau.

Obr. 9: Tony Senderová³⁸

O postavení žen vůči mužům napsala, že kdyby si ženy mohly dovolit více než muži, měly by pak šanci být uznány jako mužům rovné.³⁹ V roce 1922 došlo ke sloučení SPD a USPD, za které Tony Senderová převzala své mandáty. V letech 1924 až 1933

³⁷ Biographie. Kreisverwaltung Neuwied. [online]. [cit. 2023-02-14]. Dostupné z: <https://www.kreis-neuwied.de/kvwuied/Johanna-Loewenherz-Stiftung/Stiftungsgeberin/Biographie/>.

³⁸ Zdroj: Toni-Sender-Akademie E.V. Sender.[online]. [cit. 2023-02-14]. Dostupné z: <https://www.toni-sender-akademie.de/toni-sender/>.

³⁹ Toni Sender. Fembio.[online]. [cit. 2023-02-14]. Dostupné z: <https://www.fembio.org/biographie.php/frau/biographie/toni-sender/>.

zastupovala v Říšském sněmu volební obvod Dresden-Bautzen. Do konce Výmarské republiky působila ve výborech pro ekonomiku a zahraniční politiku. Působila jako temperamentní řečnice nejen v Berlíně, ale také v Sasku, Belgii, Francii nebo USA.

Poté, co byla opakovaně terčem protizidovských a mnohdy násilných útoků ze strany fašistů a německých nacionalistů, které vyvrcholily otevřenými výhrůzkami smrti, se v březnu roku 1933 rozhodla Senderová opustit Německo a odešla do exilu. Zpočátku působila v Československu, kde pomáhala s organizací první provizorní zpravodajské služby SPD v Sasku. Později přesídlila do Belgie, konkrétně do Antverp, kde pracovala jako zahraničněpolitická publicistka pro Volksgazet, který vedla spolu se stranickými aktivisty, kteří rovněž uprchli do Belgie. Počátkem roku 1935 odešla do Ameriky. Zde působila zpočátku jako zpravodajka pro pařížské a bruselské noviny. Ve volném čase nepřestávala informovat o hrůzných činech, které páchali nacisti v Německu. V roce 1937 vstoupila do Americké strany práce. V listopadu 1938 vedla kampaň za převzetí záruk umožňujících pronásledovaným Židům vstup do USA. O rok později vydala svoji autobiografii s názvem Autobiografie německé rebelky (*The Autobiography of German Rebel*). Do roku 1944 pracovala na Úřadu strategických služeb a v Organizaci spojených národů, kde působila jako ekonomická expertka. Po roce 1945 si pokládala stejnou otázku jako většina Židů, kterým se podařilo z Německa uprchnout: Má se vrátit zpátky? Chtěla se podílet na obnově a reorganizaci země. Její žádost však byla americkou vojenskou vládou působící na území Německa zamítnuta. Od roku 1947 působila v Hospodářské a sociální radě OSN a Mezinárodní konfederaci svobodných odborů. Během následujících let osobně podporovala německé obyvatelstvo. Zařídila balíky potravin a oblečení. V témže roce, po zasedání Komise OSN pro lidská práva v Ženevě, bylo Tony Senderové umožněno, aby se po dlouhých téměř patnácti letech vrátila do Německa. Její první zastávkou byl Frankfurt nad Mohanem. Později zamířila ještě do Hannoveru, Hamburku a Berlína. Po svém návratu do Washingtonu pokračovala v kampani za vyřešení celé řady problémů. Požadovala například zavedení čtyřicetihodinového pracovního týdne a další zkracování pracovní doby, za rovnoměrné odměňování žen a mužů. Bojovala také proti otroctví a nuceným pracím. V roce 1956 se své práce musela vzdát, protože ji to její nemoc již nadále neumožňovala – trpěla Parkinsonovou chorobou.⁴⁰

⁴⁰ Toni-Sender-Akademie E.V. Sender.[online]. [cit.2023-02-14]. Dostupné z: <https://www.toni-sender-akademie.de/toni-sender/>.

2. České země na počátku 19. století a první Československá republika

2.1. Situace na počátku 19. století a Americký klub dam

Na počátku 19. století se ženy snažily docílit ve společnosti toho, že dojde k rovnosti ve společnosti. Teprve později se zaměřily na to, aby byly rozdíly mezi nimi a muži odstraněny. Oproti ženám ve Výmarské republice, měly ty české vyšší podporu v řadě vzdělaných mužů.

Důležitou postavou této doby je Bernard Bolzano, významný matematik a filozof.⁴¹ Ten měl roku 1810 přednášku na téma „O povolání a důstojenství ženského pohlaví“. Jejím cílem bylo vzdělat mladé muže tak, aby měli pozitivnější a spravedlivější přístupy k ženám. Zdůraznil rovnocennost žen, a to jak z hlediska jejich duševních schopností, tak z hlediska hodnoty práce, kterou přispívají k úrovni rodiny i blaha společnosti.

O velký rozvoj ženského hnutí se zasloužilo uvolnění politických poměrů v habsburské říši a humanitní a křesťanská filozofie, kterou sdílely přední osobnosti ženské emancipace. Významnou postavou je Vojta Náprstek, který se v roce 1858 vrátil zásluhou své matky z exilu v USA. Již od mládí se ztotožňoval s demokratickými názory a věřil v rovnoprávnost žen a mužů. Protože se roku 1848 zúčastnil ve Vídni, kde tehdy studoval práva, revoluce, hrozil mu pobyt ve vězení. Aby se mu vyhnul, odešel do exilu v USA. Odtud zasílal Národnímu Muzeu sbírky indiánského a jihoamerického umění. Byl také stoupencem technické modernizace, která měla sloužit jako prostředek ulehčení práce lidem, včetně žen. Zastával názor, že společnost bude mít prospěch z toho, když se ženy budou moci rozvíjet nejen intelektuálně, ale i kulturně. V prosinci roku 1862 zahájil svou sérii veřejných přednášek, které se konaly na Střeleckém ostrově, kde prezentoval řadu různých strojů pro domácnost.⁴²

Následující rok došlo k provolání „Češkám“, které bylo uveřejněno v českém tisku. Autorky v něm vyslaly ženy, které se chystaly na ples do Národní besedy, aby si pořídily jednoduché plesové toalety a ušetřené peníze věnovaly na výstavbu průmyslového muzea. Tímto činem chtěly dokázat, že dokážou myslet i na potřeby národa a nikoli

⁴¹ JANÁK, Dušan. Bernard Bolzano. Sociologická encyklopedie [online]. Sociologický ústav Akademie věd ČR, 2017, 11.12.2017 [cit. 2023-02-14]. Dostupné z: https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Bolzano_Bernard.

⁴² Jako příklad vynálezů pro domácnost můžeme uvést stříkačku vody na zahradu, postel na kolečkách, šicí stroj nebo stroj na lisování zeleniny.

jen samy na sebe. Kromě Náprstka přednášeli v Americkém klubu dam i další významné osobnosti akademické půdy. Jmenovat můžeme Jana Evangelistu Purkyně či Jaroslava Vrchlického. Přednášel zde i pozdější první československý prezident Tomáš Garrigue Masaryk.

Formálněji začal Americký klub dam vystupovat až v roce 1865, kdy musel pražskému policejnímu ředitelství předložit obecní stanovy. Ty musel klub několikrát přepracovat, protože ji neuspokojily. Na novou žádost o přepracování reagovaly ženy stížnostmi, jejímž jádrem byla skutečnost, že klub je soukromá organizace, a tudíž se na ni nevztahují pravidla spolkového zákona. Necháply, proč policii vadí jejich dobročinnost. Hlavním cílem klubu bylo vzdělávat své členy a rozšiřovat vědomosti žen pro potřeby konání dobročinnosti, zájem o mládež nebo oslavy významných žen. Členství bylo dostupné dívkám od šestnácti let a klubovní příspěvky byly spíše dobrovolné. V klubu pracovalo každý den zhruba dvacet žen, které zařizovaly vše potřebné. Finanční prostředky získával kromě příspěvků z prodeje vstupenek na přednášky, koncerty, výstavy, z veřejných sbírek a z prodeje. Vždy ve středu odpoledne a v sobotu ráno prodával klub blíže nespecifikované zboží za snížené, dále také českou a zahraniční literaturu, časopisy darované nakladatelstvími a veřejností. Výtěžek z prodeje pak věnoval klub na charitativní činnost a od roku 1863 na stavbu průmyslového muzea. Klub také pravidelně organizoval i pomoc pro chudé ženy s dětmi a chudé rodiny.⁴³ V roce 1870 byl Americký klub dam vládou zrušen. České noviny záhy na to psaly o smutné a rozhořčené zprávě o jeho zrušení. Nakonec si klub však našel svoji cestu a obnovil činnost. Tentokrát však s užší orientací. Nově se soustředil výhradně na přednášky, budování průmyslového muzea a knihovny, která zahrnovala i cizojazyčnou literaturu, zvláště pak anglickou a francouzskou. V následujícím roce požadoval Náprstek po dámách, aby do klubu přispívaly 30 marek měsíčně. Díky tomu mohl klub nechat vybudovat a pečovat o sirotčince pro české děti a trvale podporoval čtyři schovanky městského sirotčince hradčanského.⁴⁴

⁴³ Při takové akci v roce 1866 ušily dámy z klubu oblečení pro 355 dětí – 156 sukýnek, 265 kabátků, 151 chlapeckých kalhot, 108 košil, 75 šátků a upletly 123 párů punčoch.

⁴⁴ Americký klub dam. In: NEUDORFLOVÁ, Marie L. České ženy v 19. století: Úsilí a sny, úspěchy i zklamání na cestě k emancipaci. Praha 7: JANUA - PhDr. Jaroslava Čajová, 1999, s. 52-63. ISBN 902622-2-8.

2.2. Ženské časopisy

Do poloviny devadesátých let byly nejvýznamnějším ženským časopisem *Ženské listy*, které vedla česká spisovatelka a zakladatelka prvního dívčího gymnázia na území Českých zemí Eliška Krásnohorská. Tento časopis se zasloužil o vzdělávání, informování a třídění názorů českých žen na různé problémy. Brzy ale začaly být *Ženské listy* pokládány za příliš konzervativní, neboť se vyhýbaly otázkám souvisejícím s modernizací společnosti a se vzrůstající individuální svobodou. Proto v roce 1896 vznikl druhý ženský časopis, a to *Ženský obzor*, jehož redaktorem byl Vít Kellner a byl vydáván v Brně. Od *Ženských listů* se lišil tím, že do něj stejnou mírou přispívali jak muži, tak i ženy. Redakce *Ženských listů* pokládala nové periodikum za naprosto zbytečné a nesouhlasily s jeho liberálními názory a volnějším způsobem užívání jazyka. Krásnohorská ve 4. čísle *Ženských listů*, které vyšlo v roce 1896, kritizovala jak nový časopis, tak i všechny nové myšlenkové proudy, které se v 90. letech objevovaly. Zvláště těžce pak nesla používání vulgárních výrazů mládeží v mluvě i v literatuře.

Vít Kellner odpověděl na článek „Otevřeným listem“, ve kterém naznačil, že se Krásnohorská bojí konkurence a každý z nich stojí filozoficky jinde. Kellner pokládal čtrnáctileté dívky za již dospělé a schopné objektivního názoru, které není potřeba mravně vést. Časopis později uveřejnil sérii článků „V čem záleží ženská otázka?“ jejímž autorem byl F. Water a byla odpovědí na názory slavného vídeňského lékaře prof. Eduarda Alberta, které byly velice protiemancipační. Tvrdil například, že mají ženy nižší inteligenci a nejsou uzpůsobeny pro vědeckou práci, neboť bylo prokázáno, že má žena menší mozek než muž, a proto mají omezené logické a abstraktní myšlení.

Water poukázal ve své reakci na tato tvrzení kupříkladu na to, že většina žen, zejména pak ty z nižších vrstev, pracují proto, že výdělky jejich mužů nepostačí na to, aby zabezpečily rodinu. Profesor Albert skutečnost, že ženy pracují vnímal jako určité „gesto dobré vůle“ ze strany mužů. V této době směly ženy pracovat pouze v učitelství nebo spisovatelství. Reakce žen na názory profesora Alberta se objevila vzápětí. Byly však smíšené. V roce 1905 uveřejnil časopis *Nový život* reakci jedné ženy, která se s těmito názory ztotožnila a kritizovala přednášku Tomáše Garrigue Masaryka v Brně. Převládaly však kritické odezvy. *Ženský obzor* zveřejnil článek „Rozbor poslední novinky o ženské otázce“ jehož autorkou byla Anna Lášková. Zmínila například fakt, že dívky na rozdíl od chlapců skládají maturitní zkoušku stále častěji s vyznamenáním, což hovoří o

jejich nadání. Obhajovala emancipaci a označila ji za „oprávněnou“, neboť v minulosti se ženy ze strachu mužům podřizovaly a úctu za to přesto nežískaly.

Velice zajímavé bylo postavení církve k ženské otázce. Pochopitelně zastávala konzervativní názor – tedy, že ženino místo je v rodině a pracovat má mimo domov pouze v případě nutnosti. Sporné na tom je fakt, že to byla právě církev, kdo zapáleně působil v dívčích školách a ve zdravotnictví.⁴⁵

2.3 Orientace žen na politiku a vstup do ní

Na konci 19. století sílil mezi feministkami názor, že významných a potřebných změn v sociální, vzdělávací a právní oblasti nebude dosaženo, jestliže se nebudou účastnit politického života. V ženských časopisech se tak stále častěji objevovala otázka politických práv pro ženy a na počátku 20. století začaly vznikat organizace, jejichž cílem bylo udělení volebního práva obyvatelkám českých zemí. Těmto sdružením pomáhalo také to, že hnutí spolupracovalo s mezinárodními ženskými organizacemi. Zejména pak s Mezinárodní radou žen, která byla založena ve Washingtonu a s Mezinárodní aliancí pro volební právo žen. Právě politická oblast nabízela naději na spolupráci a jednotnost žen napříč celou habsburskou říší. Rozdíly mezi vládoucími, což byly Němci a Maďaři a ovládanými, což byly ostatní národy se však ukázaly jako nepřekonatelné. K prvnímu konfliktu mezi ženami z nevládnoucích národů a vládnoucích národů došlo už v roce 1891, kdy vídeňské ženy pozvaly ostatní ze všech zemí říše na společný celorakouský sjezd. Kromě otázky vzdělání a zaměstnanosti se projednávala také možnost povolení ženám stát se členkami politických stran a organizací a otázka rozšíření volebního práva. Podmínkou účasti na sjezdu bylo, že se nebudou projednávat národnostní problémy, protože ženy trpí všude, a proto by „mezinárodní postoje“ měly být jednotné. To se však ukázalo jako nepřekonatelná komplikace. České ženy požadovaly, aby byly ohledy a potřeby národů Habsburské říše prohlášeny za zákonné, protože jazykové, kulturní, ale i sociální a ekonomické rozdíly mezi národy byly závažnější než podobnosti. Když bylo zřejmé, že se české ženy s pochopením důležitosti možnosti vzdělávání se v mateřském jazyce pro své děti u německých a maďarských žen neseťkají, svoji účast na sjezdu odmítly.

Co se politických stran týče, podporovala ženy a jejich účast v politice zejména mladočeská strana. Ti často pořádali stovky veřejných politických i volebních diskuzí,

⁴⁵ Ženské časopisy. NEUDORFLOVÁ, Marie L. České ženy v 19. století: Úsilí a sny, úspěchy i zklamání na cestě k emancipaci. Praha: JANUA, 1999, s. 164–167. ISBN 902622-2-8.

kterých se účastnily také ženy. Zklamání z této strany přišlo v okamžiku, kdy do svého programu nezařadili volební právo pro ženy. Ve společnosti sílily názory, že mužská i ženská práce mají stejnou hodnotu a že se úroveň intelektu žen blíží úrovni mužů a měly by se tedy účastnit rozhodovacího procesu, týkajícího se veřejných zájmů. Zároveň se stále častěji ozývaly hlasy, že by hlasovací právo měly obdržet nejen ženy, které pracují a platí daně, ale také ty, které jsou v domácnosti, protože rodina souvisí se životem, a tedy i politikou.

Přesto se mezi ženami našly odpůrkyně, které pochybovaly o jejich politické dospělosti a připravenosti. Příkladem může být článek Ruženy Knorrové, ve kterém zmínila skutečnost, že 80 % žen tíhlo ke klerikalismu.⁴⁶ Domnívala se, že kdyby měly tyto ženy volební právo, mohla by církev jejich prostřednictvím ovlivňovat politický život a veřejné dění v zemi. Vyzývala k zakládání spolků a tyto k významnější orientaci na politické vzdělávání žen.

Řada článků se také vracela k tradičním obavám mužů, že žena svým vstupem do politiky ztratí svoji „ženskost“. Ukázalo se, že jsou to právě tyto názory, které ženě přisuzují jen roli matky, manželky, milenky a pracovnice. Veškerá práce, kterou žena v domácnosti vykonala zadarmo, byla brána jako samozřejmost.⁴⁷

Byl to právě Tomáš Garrigue Masaryk, kdo vyjádřil svůj názor na ženskou otázku. Volební právo pro ženy obhajoval, zároveň jej ale podmiňoval jejich větší účastí v samosprávných a školních radách, smírčích soudech a v těch úřadech a institucích, kde to zákon dovoloval. Ženy totiž měly ze zákona možnost být do těchto funkcí zvoleny, kromě měst Praha a Liberec, které měly zvláštní status. Bylo prokázáno, že kde ženy zasahují do veřejného dění, tam je to k velkému prospěchu nejen žen, ale i společnosti. Největší překážku v udělení volebního práva ženám viděl ve strachu mužů ze ztráty privilegií a domácího pohodlí a z konkurence žen. Odmítal tvrzení, že udělení volebního práva také ženám bude znamenat rozdělení rodin, protože již nyní byly mnohé rodiny nejednotné v otázkách týkajících se náboženství, politiky, zaměstnání žen nebo vzdělávání. Byl si vědom toho, že není možné změnit rychle pohled mužů a společnosti na ženskou otázku, věřil ale, že vlivem výchovy k tomu časem dojde. Kládl důraz na to, aby se ve výchově

⁴⁶ Klerikalismus je politický směr, který se značí tím, že se církev snaží ovlivnit politický život a veřejnou moc; Pojem Klerikalismus. ABZ.cz. [cit. 2023-03-13]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/klerikalizmus-klerikalismus>.

⁴⁷ Orientace na politickou oblast. NEUDORFLOVÁ, Marie L. České ženy v 19. století: Úsilí a sny, úspěchy i zklamání na cestě k emancipaci. Praha: JANUA, 1999, s. 199-210. ISBN 902622-2-8.

děti doma, ale i ve školách uplatňovaly moderní názory. Mělo se tak zamezit tomu, aby si chlapi vytvářeli předsudky vůči ženám a aby považovali větší účast mužů v rodinném životě i ve výchově dětí za samozřejmou.

České ženy byly také v kontaktu se zahraničními ženskými hnutími, zvláště pak s Aliancí pro volební právo žen (*International Alliance for Woman's Voting Rights*). Toto sdružení, které existovalo pět let, slučovalo celkem šestnáct zemí, kterými byly Austrálie, Bulharsko, Dánsko, Finsko, Itálie, Jižní Afrika, Kanada, Německo, Nizozemí, Norsko, Rusko, USA, Švédsko, Švýcarsko, Velká Británie a Uhry. Zákony v habsburské říši neumožňovaly ženám, aby se politicky angažovaly a vstupovaly do podobně smýšlejících organizací, a proto se nejen rakouské, ale ani ty české ženy nemohly stát členkami Aliance. Její činnost však sledovaly a pravidelně o ni informovaly ve svých periodících. Trvalo jim několik let, než místodržícího přesvědčily, aby jim povolil založení vlastního výboru pro volební právo. Nakonec se jim to podařilo, a to v roce 1905, když byl místodržící nucen uznat posudek několika právníků o platnosti volebního zákona z roku 1862. České ženy měly v tomto případě štěstí, protože dolnorakouským ženám, které za místodržícím přišly se stejnou prosbou, nevyhověl s odůvodněním, že by to bylo v rozporu se zákonem o spolčování.⁴⁸

Zajímavé je, že ženy v habsburské říši volební právo vlastně měly. Volit ale směly pouze šlechtičny. O sociálních problémech však neměly mnohdy tušení, a tak se nabízí otázka, zda svého práva využívaly. Po roce 1907 došlo vlivem ruské revoluce ke změně zákona a volební právo bylo aristokratkám odebráno. Ocitly se ve stejné pozici jako ženy z ostatních vrstev společnosti. Značným zklamáním bylo také to, když se v témže roce nepodařilo prosadit začlenění volebního práva pro ženy do reformy uzákoňující všeobecné hlasovací právo. Stejným zklamáním byla také velmi nízká podpora politických stran. Ve svých snahách však nepolevily, a naopak ji ještě zintenzivnily. Zejména svoji petiční činnost, která prosazovala změny ve prospěch žen. Například v září 1907 podal Spolek českých učitelek petici, aby byl zrušen celibát pro učitelky. Zásadou spolupráce s dalšími poslanci, se kromě tohoto problému řešily i další potřeby žen, jako bylo třeba zakládání škol pro rolnické ženy. Spolupráce Výboru pro volební právo, Jednoty pracujících žen a Ženského klubu vedla k sepsání petice k prvnímu zasedání nového zemského

⁴⁸ Jednalo se o zákon, který ženám zakazoval vstupovat do politicky orientovaných spolků. Zákaz se ale nevztahoval pouze na ženy, týkal se rovněž nezletilých a cizinců. (Zákon o právě spolčovacím ze dne 15. listopadu 1867. [online]. [cit. 2023-03-13]. Dostupné z: <http://spcp.prf.cuni.cz/lex/134-1867.htm>.)

sněmu v Praze. Ženy v ní apelovaly na poslance, aby bylo volební právo žen zapojeno do opravy volebního práva pro České země.

Na schůzi Výboru pro volební právo, která se uskutečnila 2. října 1907 promluvila Anna Teyslerová, která se snažila vyvrátit argument vlády, že většina žen neplatí daně, a proto nemohou mít volební právo. Rovněž se pokusila zdůraznit vztah mezi prací matky a hospodyně a politickou oblastí života, za účelem prokázání, že i tato práce měla ženy opravňovat k získání volebního práva. Nejvíce ponížene se cítily učitelky, protože ačkoli byly ekonomicky nezávislé a daně platily, volební právo neměly. Musely mít ve všem poručníka, což je stavilo na úroveň mentálně postižených jedinců a lidí odsouzených za majetkovou trestnou činnost.⁴⁹

Před volbami do českého sněmu, které se měly uskutečnit v následujícím roce, se ukázalo, že spolupráce mezi ženskými spolky a politickými stranami má určité komplikace. Všechny strany odmítly mít na svých kandidátních listinách ženské kandidátky. Výbor pro volební právo žen se proto rozhodl, že využije mezery v zákoně z roku 1862 a sestaví vlastní kandidátní listiny. Zásluhou toho bylo také možné vyvodit, že ženy, které mohly volit do zastupitelských orgánů obcí, mají samozřejmě přímé volební právo do českého sněmu. Ze stejného důvodu tedy mohla být do sněmu zvolena jakákoli žena, která byla starší třiceti let, měla právo volit do zastupitelských orgánů obce a platila daně osm korun ročně. Volební právo tak najednou získaly například lékařky, profesorky a učitelky s trvalým poměrem ve státní službě.

Po mnoha jednáních získal Výbor podporu některých politických stran i politiků pro zařazení ženských kandidátek do voleb. Shodli se na třech jménech – Marii Tůmové, která byla nezávislou kandidátkou za Vysoké Mýto, Karle Máchové, která kandidovala za sociálně demokratickou stranu v Praze – Libni a Boženě Zelinkové, která kandidovala za státoprávní stranu. Proti jejich kandidatuře nebyl ani státní rada, který musel kandidatury schválit. Byl přesvědčen, že ani jedna z žen nemá šanci na zvolení. Stal se však přesný opak. Největší podporu získala právě Marie Tůmová, protože několik mužů bylo ochotno vzdát se své kandidatury – mezi nimi i Tomáš Garrigue Masaryk. Několik stran jí přislíbilo podporu, zvláště pak strana sociálně demokratická a státoprávně pokroková.

⁴⁹ Orientace na politickou oblast. NEUDORFLOVÁ, Marie L. České ženy v 19. století: Úsilí a sny, úspěchy i zklamání na cestě k emancipaci. Praha: JANUA, 1999, s. 199-210. ISBN 902622-2-8.

Ve své volební řeči zmínila Marie Tůmová kromě potřeby udělit volební právo všem ženám, také skutečnost, že je ostudou společnosti, když nebyly do sněmu zvoleny takové osobnosti, jakými byly Eliška Krásnohorská nebo Karolína Světlá, jestliže ženy disponovaly volebním právem na základě zákona z roku 1861. Také podporovala spravedlivý počet poslanců ve sněmu podle počtu obou národností na základě mateřského jazyka a dvojjazyčnost státních úředníků, která by znamenala rovnoprávnost češtiny s němčinou. Požadovala rychlejší rozvoj vzdělávacích možností pro ženy a rychlejší řešení sociálních problémů.

Před volbami byla Františka Plamínková, která pomáhala Marii Tůmové s volební kampaní, informována, že vstup Karly Máchové a Marie Tůmové do sněmu není zaručen, protože volební komise může hlasy prohlásit za neplatné. Poslední slovo v této záležitosti měl pak místodržitel, který podle zákona nemusel zvolenému poslanci vydat oprávnění ke vstupu do sněmu. Dalším argumentem byla skutečnost, že zákon, na který se ženy odvolávaly nebyl již čtyřicet let použit a ztratil tak prakticky svoji platnost, neboť se promlčel. Protože byla platnost tohoto zákona podmínkou jejich činnosti, zamířila Františka Plamínková s několika dalšími ženami do archivu a dohledala doklady o volbách, které na základě tohoto zákona proběhly a tyto doklady nechala potvrdit právními odborníky. Vláda ve Vídni byla jednáním žen v čele s Františkou Plamínkovou natolik zaskočena, že jí nezbylo nic jiného než kandidátky schválit.

Z tisku z roku 1908 bylo zjevné, že vítězství ženských kandidátek nikdo nepředpokládá. Přesto zaznamenalo ženské hnutí úspěch. Marie Tůmová získala ve volbách 1909 z 1195 hlasů, což činilo zhruba 20 % všech odevzdaných hlasů. Když o rok později znovu kandidovala, setkala se opět s porážkou. Tentokrát však podporu politických stran neměla, neboť se rozhodly postavit vlastní kandidátní listiny.

V roce 1912 se Výbor pro volební právo žen rozhodl znovu postavit ženskou kandidátku do voleb do českého sněmu. Doufal, že tímto činem zabrání vládě zrušit zákon z roku 1861, který volbu ženy umožňoval tím, že ženy zapomněl ze zákona vyloučit. V té době nikdo nepředpokládal, že by se ženy zajímaly o politické dění, natož aby se v něm chtěly samy angažovat. Nový návrh zákona měl rušit pasivní volební právo, což by znamenalo, že ženou nemohou být voleny do sněmu nebo do rady. Příznával však pracovně aktivním ženám volební právo do městských a venkovských zastupitelstev.

V témže roce se Výbor rozhodl, že na uvolněný mandát ve volebním okrese Mladá Boleslav – Nymburk navrhne jako kandidátku ženu. Požádal o spolupráci mladočeskou, národně-sociální a státoprávně-pokrokovou stranu. Nakonec byla na mandát navržena Božena Viková-Kunětická z Českého Brodu. Proč byla zvolena zrovna ona, která nikdy nepůsobila v ženském hnutí, nebylo jasné.

Přesto se o politiku zajímala, a to od volební kampaně Marie Tůmové. Zabývala se zejména národnostní problematikou v českém severozápadním pohraničí. Její politické názory nebyly nikterak vyhraněné a ve svých volebních projevech neobhajovala žádné konkrétní cíle. Doufala, že přijetí kandidatury by přineslo jednotu českého národa, protože Němci kandidatury žen nepodporovali. Dokonce usilovali o zrušení jejích cest do zahraničí v reakci na její úspěch u české menšiny v Německu, kterého dosáhla se svojí přednáškou o útlaku Slovanů v rakouské říši. Se svými názory nalézala u lidí stále větší podporu. Ztotožňovali se s jejími obavami, že je český národ opět ohrožen ve své identitě a existenci, protože tlak na germanizaci stoupal. Zmiňovala likvidování českých škol ve Vídni a kruté zacházení Maďarů se Slováky.

Volba poslance za volební okrsek Mladá Boleslav-Nymburk se nakonec musela konat dvakrát. V prvním kole totiž žádný z kandidátů nezískal potřebnou nadpoloviční většinu hlasů, a to přesto, že jich Božena Viková – Kunětická získala nejvíce. Ve druhém kole však potřebnou většinu získala a teoreticky se tak stala první poslankyní českého sněmu. Zároveň se stala první poslankyní v Evropě. Přestože od místopředsedy Františka Thuna neobdržela potřebné povolení ke vstupu do sněmu, byla zahraničními periodiky a tiskem vnímána jako plnohodnotná poslankyně.

Její zvolení poslankyní zpočátku vítaly také Němky, žijící v pohraničí na Liberecku. Když se však postavila na stranu českých menšin a proti jejich poněmčování, o podporu německých žen přišla. Když se jí o tomto problému podařilo referovat v Mnichově, prohlásila pražská *Deutsche Arbeit*, že se Vikové-Kunětické musí zabránit v tom, aby měla ještě někdy vystoupení za hranicemi.⁵⁰

Boj českých žen za volební právo přerušila první světová válka, která však přinesla změny nejen ve světě, ale i v českých zemích. V Revolučním národním shromáždění, které bylo svoláno v roce 1918 zasedlo celkem osm žen. Rovnocenné volební právo

⁵⁰ Orientace na politickou oblast. NEUDORFLOVÁ, Marie L. České ženy v 19. století: Úsilí a sny, úspěchy i zklamání na cestě k emancipaci. Praha: JANUA, 1999, s. 199-210. ISBN 902622-2-8.

bylo ženám přiznáno následující rok, tedy po vzniku samostatné Československé republiky. Stalo se tak 31. ledna 1919, kdy vyšel Řád volební v obcích Republiky československé.⁵¹ Ještě v témže roce, konkrétně v červnu, pak proběhly první volby do obecních zastupitelstev a v následujícím roce došlo k zanesení všeobecného volebního práva do ústavy nově vzniklé republiky a k prvním řádným volbám do parlamentu, kterých se mohly konečně legitimně účastnit všechny ženy bez ohledu na to, ze které vrstvy společnosti jsou.⁵²

2.4 Zastoupení žen v Parlamentu ČSR v letech 1919–1939

Ženy měly zastoupení v různých parlamentních výborech. Nejvíce jich bylo členkami zejména těch méně významných, jako byl například sociálně-politický nebo zdravotnický. Pravděpodobně to vycházelo z obecného přesvědčení, že role pečovatelky předurčuje ženy k tomu, aby zasedly právě v těchto výborech. Nejspíš toto přesvědčení sdílely i samotné poslankyně a senátorky. Svědčí o tom například projednává témata, která se týkala zejména mateřství, charitativní činnosti, výchovy nebo pečovatelstvím. Zasluhou toho došlo například k novelizaci rodinného práva a zavedení důslednější legislativní ochrany nemanželských dětí, vdov nebo ke zrovnoprávnění práv matek a otců. Poslankyně rovněž usilovaly o zrušení platové diskriminace pracujících žen a ke zvýšení jejich pracovněprávní ochrany. Také usilovaly o to, aby zaměstnavatelé neodmítali absolventky a aby mohly ženy pracovat ve státní správě a po svatbě jim nehrozilo propuštění.

Mimo jiné diskutovaly poslankyně a senátorky o otázce interrupcí, zvláště pak o jejich dekriminální.⁵³ Zde se však názory žen rozcházely na základě jejich stranické příslušnosti. Jejich rozhodnutí a názory musely být v souladu s názory strany. Pokud

⁵¹ Wolters Kluwer ČR, a. s. - info@wolterskluwer.cz. (n.d.). Zákon 75/1919 Sb. ř. Řád volení v obcích Republiky československé úplné a aktuální znění. ASPI.[online]. [cit.2023-04-14]. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/1/976/1/2/zakon-c-75-1919-sb-rad-voleni-v-obcich-republiky-ceskoslovenske/zakon-c-75-1919-sb-rad-voleni-v-obcich-republiky-ceskoslovenske>.

⁵² Před 100 lety se československé ženy Dočkaly volebního práva. Fórum Padesát procent. [online]. [cit. 2023-03-13]. Dostupné z: <https://padesatprocent.cz/cz/pred-100-lety-se-ceskoslovenske-zeny-dockaly-volebniho-prava>.

⁵³ V Československu bylo umělé přerušování legalizováno až v roce 1957. Do té doby se kvalifikovalo jako trestný čin, za který hrozilo odnětí svobody. K výrazné změně došlo v roce 1950, kdy bylo v trestním zákoníku uvedeno, že interrupce může provedena tehdy, bude-li pokračování těhotenství ohrožovat zdraví nebo život matky. Jestliže však žena podstoupila interrupci, aniž by se jednalo o tuto skutečnost, hrozil jí trest odnětí svobody na jeden rok, vykonavateli interrupce pak na jeden až pět let. - Jak vznikalo v Československu "Právo na potrat". [online]. [cit. 2023-03-28]. Dostupné z: <https://hnutiprozivot.cz/clanky/2732-jak-vznikalo-v-ceskoslovensku-pravo-na-potrat>.

chtěly diskutovat nebo rozhodovat na poli parlamentu o „ženských otázkách a problémech“, musely pro danou záležitost získat nejdříve podporu svého poslaneckého nebo senátorského klubu a později také příslušný parlamentní výbor.

V žádném z volebních období do Národního shromáždění, vyjma poslankyně Františky Zeminové, která se stala místopředsedkyní Stálého výboru, se ženám nepodařilo získat vedoucí pozici v Poslanecké sněmovně nebo Senátu.

S nástupem nacistů k moci byly ženy vyloučeny z politiky do soukromé sféry života a byla jim odebrána možnost podílet se na rozhodovacích procesech.⁵⁴ O zastoupení žen ve válečném československém Parlamentu pojednává monografie od Jany Burešové *Proměny společenského postavení českých žen v první polovině 20. století*. Podrobnější pojednání problematiky však překračuje rámec mé bakalářské práce.

Volební období	Počet zvolených delegátů	Z toho žen	Vyjádřeno v procentech
1918-1920	270	9	3,34 %
1920-1925	416	17	4,09 %
1925-1929	446	14	3,14 %
1929-1935	446	18	4,04 %
1935-1938	446	13	2,92 %

Tab. 6: Zastoupení žen v Parlamentu ČSR v letech 1919-1935⁵⁵

2.5 Významné ženy boje za volební právo

2.5.1 Osobnost Terézy Novákové

Velkou osobností nejen českého ženského hnutí, ale i české literatury byla Teréza Nováková. Feminismus pokládala za nedílnou součást společnosti. Věřila v rovnocennost žen a mužů a také v to, že rovnoprávnost je právem žen. Pocházela z německé rodiny a co se

⁵⁴ ONDŘEJOVÁ, Petra. Ženy v politice – Situace v České republice. Gender Studies. Projekt EU EQUAL „Půl na půl – rovné příležitosti žen a mužů“, 2007.

⁵⁵ Zdroj tabulky: ONDŘEJOVÁ, Petra. Ženy v politice – Situace v České republice. Gender Studies. Projekt EU EQUAL „Půl na půl – rovné příležitosti žen a mužů“, 2007.

jejího češství týče, ovlivnily ji významné osobnosti české literatury, kterými byly Eliška Krásnohorská a Karolína Světlá, vlastním jménem Johanna Rottová. Právě Karolína Světlá ji uvedla do Amerického klubu dam, který se pro ni stal nikoli jen intelektuálně, ale i vlastenecky silným inspiračním zdrojem. Činná byla také v množství ženských spolků, například ve Spolku paní a dívek v Litomyšli, Dámském odboru v Prostějově nebo Zemském klubu ve Vysokém Mýtě. Spolu s Františkou Plamínkovou založila v roce 1903 Ženský klub český.

Zajímala se také o ženské hnutí v Německu, především pak o etické hnutí žen ze středních vrstev, které se soustřeďovalo kolem časopisu *Frauenbewegung*. To zastávalo myšlenku volného manželství a rodiny. Legitimní i nelegitimní mateřství mělo mít stejnou hodnotu.⁵⁶ Každá rodičí žena a matka vychovávající novou generaci měla od společnosti obdržet určitý vděk a finanční podporu. Některé organizace požadovaly právo na bezpečný potrat. Jako pozoruhodnou hodnotím myšlenku povinnosti otců, zajistit své potomky. V případě, že by tak neučinil, nemohl uzavřít nový sňatek. Tyto požadavky už Nováková pokládala za nemravné a kritizovala je. České ženské hnutí takové myšlenky nemělo. Zastávalo tradiční názor na manželství, ovšem s podmínkou mravního a intelektuálního rozvoje obou partnerů, aby docházelo k vytvoření hodnotnějších vztahů a větší spolupráce mezi partnery.

Stejně jako řada jiných žen, i Teréza Nováková reagovala na slova profesora Eduarda Alberta. A to na své přednášce s názvem „Proti ženskému vzdělání a pro ženské vzdělání“, které se uskutečnila 10. března 1896. Soustředila se v ní na názor, že ženy sice touží po dětech, zároveň jsou ale schopné je zabít. Odůvodňovala tento fakt tím, že matky zabíjejí své děti zejména proto, aby skryly hanbu z toho, že je otec dítěte opustil, vlastní rodina je kvůli těhotenství zavrhlá nebo nemají finanční prostředky na to, aby své dítě uživily.⁵⁷

⁵⁶ Legitimní mateřství je takové, kdy se potomek narodí do řádně uzavřeného manželství. Nelegitimní mateřství je takové, kdy se potomek narodí následkem mileneckého poměru nebo znásilnění a je tedy tzv. levoboček. V minulosti byly ženy, které takto otěhotněly vnímány jako hanba společnosti a jejich rodiny je mnohdy zavrhlly. Stejný osud často potkal i jejich potomky.

⁵⁷ Teréza Nováková-strážkyně a oběť tradičního českého feminismu. NEUDORFLOVÁ, Marie L. České ženy v 19. století: Úsilí a sny, úspěchy i zklamání na cestě k emancipaci. Praha: JANUA, 1999, s. 199-210. ISBN 902622-2-8.

Obr. 10 Teréza Nováková⁵⁸

2.5.2 Františka Plamínková

Františka Plamínková byla nejbližší pracovnící Terézy Novákové a také nejvýraznější osobností českých žen v boji za získání volebního práva. Angažovala se jak v Ženském klubu českém, tak i ve Výboru pro volební právo žen. Byla výbornou řečnicí, proslula také svojí otevřeností, neobvykle vyvinutým smyslem pro spravedlnost a mimořádným sociálním cítěním. Ačkoliv byla silně protiklerikální, nebyla protináboženská. Uměla dobře vyjít jak s ženami, tak i s muži. Možná právě její zásluhou získal Výbor pro volební právo ženám silnou podporu ze strany mužů. Odmítala jakékoli akce bez účasti mužů, protože věřila v možnost i nutnost spolupráce mezi oběma pohlavími. Rovněž zastávala názor, že vztah mezi mužem a ženou je možné založit na svobodě, vzájemné úctě, pomoci a spolupráci v plnění vzájemných povinností. Názorů Tomáše Garrigue Masaryka, který ženské hnutí podporoval, vzdělával ženy i zbytek společnosti v otázce udělení volebního práva ženám a který se vzdal kandidatury ve prospěch Marie Tůmové, si velmi vážila.

Již od počátku svého působení v ženském hnutí hlásala myšlenku rovnoprávnosti žen ve vzdělání, v možnostech zaměstnání, v právní oblasti, v manželství i rodině a v odměňování za práci. Rovněž byla praktická a hospodárná. Ženské organizace se potýkaly

⁵⁸Zdroj: Děčínský. Teréza Nováková. životopis, informace | ČBDB.cz. [online]. [cit.2023-03-12]. Dostupné z: <https://www.cbdb.cz/autor-1688-tereza-novakova>.

s nedostatkem peněz, ona ale vynalézala nové cesty, kde ušetřit. Základem jejího působení v ženském hnutí byla svépomoc a nikdy neodmítla pomoci tam, kde to nebylo možné.

Svou politickou činnost začala jako mladičká učitelka v roce 1896, kdy se připojila k petici učitelek za zrušení jejich celibátu a za placenou mateřskou dovolenou. Za svou iniciativu na ochranu českých průmyslových výrobků, kterou organizovala společně s Terézou Novákovou byla postavena před soud. Sama se obhajovala, a nakonec byla propuštěna.⁵⁹ Když se v roce 1907 konaly volby do českého sněmu, byla to právě Františka Plamínková, kdo vedl jednání Výboru pro volební právo žen s jednotlivými politickými stranami. Po vzniku Československé republiky zasedla v Radě hlavního města Prahy, kam byla zvolena jako kandidátka Československé strany národně demokratické. Také se stala členkou Aliance pro volební právo žen.⁶⁰ V roce 1925 byla poprvé zvolena do Senátu a funkci senátorky vykonávala až do roku 1939, kdy došlo k jeho zrušení.

Statečně vystupovala proti nastolenému nacistickému režimu. Poprvé se tak stalo v roce 1938, kdy napsala otevřený dopis Adolfu Hitlerovi, ve kterém mu vyčetla údajnou urážku prezidenta Edvarda Beneše. Později protestovala u prezidenta Emila Háchy, že v ani jediné protektorátní politické straně není žena. Její otevřený nesouhlas s režimem vzal za své a Plamínková byla zatčena a uvězněna. Po propuštění byla pod dozorem gestapa, takže nemohla vykonávat svoji činnost v ženském hnutí. Vedením tedy pověřila svoji přítelkyni Miladu Horákovou. Po atentátu na říšského protektora Reinharda Heydricha byla opět zatčena a převezena do pankrácké věznice, kde byla poslána rovnou před popravčí četou spolu s dalšími významnými osobnostmi tehdejší československé společnosti.⁶¹

⁵⁹ Františka Ferdinanda Plamínková. NEUDORFLOVÁ, Marie L. České ženy v 19. století: Úsilí a sny, úspěchy i zklamání na cestě k emancipaci. Praha: JANUA, 1999, s. 275-280. ISBN 902622-2-8.

⁶⁰ Františka Plamínková. MALÍNSKÁ, Jana. Do politiky prý žena nesmí – proč? Vzdělání a postavení žen v české společnosti v 19. a na počátku 20. století. Praha: Sociologické nakladatelství, 2005. s. 113-117. ISBN 80-7277-295-3.

⁶¹ Markéta Kadlecová. Františka Plamínková: Zapomenutá Bojovnice. Fórum 50 %. [online]. [cit. 2023-03-13]. Dostupné z: <https://padesatprocent.cz/cz/frantiska-plaminkova-zapomenuta-bojovnice>.

Obr. 11 Františka Ferdinanda Plamínková⁶²

2.5.3 Karla Máchová

Karla Máchová působila do sedmdesátých let 19. století jako učitelka v mateřské škole a po složení zkoušky jako učitelka v obecné škole. Byla členkou sociálně demokratické strany. Když v roce 1881 došlo k razii namířené proti sociálním demokratům, byla Karla Máchová ze školství propuštěna. Začala přispívat do listu *Budoucnost*. Zde jí kromě feministických názorů a článků týkajících se žen, vycházely také překlady, fejetony a povídky na pokračování.

Propagovala úplné a kvalitní vzdělání chlapců i dívek, mluvila o dělbě práce v rodině a o povinnostech otců vůči svým dětem. S jejím řešením sociálních otázek se ztotožňovala i Charlotte Masaryková. Obě dámy se seznámily v Americkém klubu dam a přátelily se bezmála 50 let.

Ačkoliv Výbor pro volební právo žen obesílal politické strany s prosbou, aby na své kandidátní listiny zařadily také ženy, nedostalo se mu dlouho žádné odpovědi. Až ve volbách v roce 1908 svolila Česká sociálně demokratická strana dělnická kandidaturu Karly Máchové, a to ve volebním obvodu Praha – Hradčany, Vyšehrad a Holešovice –

⁶² Zdroj obrázku: Životní lásku obětovala Boji Za Práva žen. Zemřela na popravisti. Osudové ženy: Františka Plamínková. Dvojka. (zveřejněno 14.03.2020). [online]. [cit. 2023-03-13]. Dostupné z: <https://dvojka.rozhlas.cz/zivotni-lasku-obetovala-boji-za-prava-zen-zemrela-na-popravisti-osudove-zeny-8163629#&gid=asset&pid=1>.

Bubny. Kandidaturu Máchové poté podpořila i Česká pokroková strana. Na kandidátní listině však byla až na druhém místě. Na prvním byl opět muž.

I když Karla Máchová ve volbách nevyhrála, získaly společně s Marií Tůmovou velké množství hlasů a zaznamenaly tak úspěch.

Ve volbách do českého sněmu v roce 1912 kandidovala opět za sociálně demokratickou stranu. Jednalo se o volbu nového poslance či poslankyně, kteří měli obsadit mandát ve volebním okrese Mladá Boleslav – Nymburk namísto dr. Václava Škardy, který náhle zemřel. Ani tehdy však nebyla úspěšná.⁶³

K volbám, ve kterých směla poprvé a naposledy využít své volební právo, se vydala již v pokročilém věku a s velmi chatrným zdravím. Zemřela necelý rok na to ve věku 67 let.⁶⁴

2.6 Shrnutí

Z dostupných materiálů lze vyčíst, že ženy ve Výmarské republice byly v boji za volební právo aktivnější než české ženy. Pravděpodobně to bylo způsobeno jejich přístupem, který mnohdy působil příliš revolucionářsky a české ženy se s ním odmítly ztotožnit. Právě díky německým ženám byl v březnu 1911 vyhlášen první mezinárodní den žen a později bylo stanoveno, že se bude slavit každý rok vždy 8. března.

Ačkoliv byly německé ženy v boji za volební právo průbojnější než ty české, bylo jim volební právo uděleno ve stejném roce – 1919.

Co se účasti žen v politice týče, byly ty německé opět úspěšnější. Obsazovaly pozice nejen Říšském sněmu, ale i v zákonodárných orgánech jednotlivých spolkových zemí. Velký úspěch pak ženské hnutí zaznamenalo ve spolkových zemích Hamburg, Bádensko a Württembersko.

Český Výbor za volební právo žen však spolupracoval se zahraničními výbory za volební právo pro ženy, zejména pak s americkou Aliancí pro volební právo žen.

⁶³ Karla Máchová. MALÍNSKÁ, Jana. Do politiky prý žena nesmí – proč? Vzdělání a postavení žen v české společnosti v 19. a na počátku 20. století. Praha: Sociologické nakladatelství, 2005. s. 64-66. ISBN 80-7277-295-3.

⁶⁴ Muži ji nebrali vážně, přesto boj o volební právo žen nevzdala. Osudové ženy: Karla Máchová. Dvojka. [online]. [cit. 2023-03-27]. Dostupné z: <https://dvojka.rozhlas.cz/muzi-ji-nebrali-vazne-presto-boj-o-volebni-pravo-zen-nevzdala-osudove-zeny-karla-7669164>.

Z příložených tabulek na stranách 17, 18, 19, 20, 21 a 42 pak můžeme vyčíst, že zastoupení žen v Říšském sněmu sice trvalo jen třináct let, ale bylo výraznější (6–8 %) než zastoupení žen v Parlamentu Československé republiky (3–4%).

3. Situace v České republice v současnosti

3.1 Přetrvávající genderová nerovnost

Ačkoliv získaly ženy v roce 1919 volební právo, nerovnost mezi pohlavími trvá dodnes. Projevuje se nejen v ekonomické sféře, přesněji v rozdílném platovém ohodnocení mužů a žen, pracujících na stejné pozici a se srovnatelnou úrovní vzdělání ale i nadále nízkým zastoupením žen v české politice a v rozhodovacích pozicích. Právě rovností pohlaví lze dosáhnout skutečné demokracie a solidarity ve společnosti. Při přesvědčování veřejnosti je doporučeno užívat citlivý přístup a zejména vysvětlovat podstatu rovnosti. Co se získávání politiků týče, je doporučeno užívat kritický přístup a neústupnost.

Zvláště důležitá je pak angažovanost mužů. Ti se o angažovanost žen v politice příliš nezajímají, a proto je jejich podpora nízká. Zapříčiněno je to také tím, že ve společnosti převládá rigidní představa mužství, která dopadá právě na muže. Účast žen v politice by přitom měli podporovat nejen muži, ale už i chlapci. Mezi ženami však převládá názor, že by se mládež měla o problematice nízkého zastoupení vzdělávat, ovšem nikoli na půdě školy. Politika podle nich do škol nepatří.

Genderovou nerovnost ovlivnila také pandemie Covidu-19. Samotná pandemie a následná opatření postihla nejvíce sektor služeb, kde pracují především ženy. Organizace spojených národů navíc předpokládala, že pandemie a omezení pohybu osob bude mít za následek nárůst domácího a sexuálního násilí. A to až o 20 %.

Problémem genderové nerovnosti se v České republice zabývá Rada vlády pro rovnost žen a mužů, kde jsou zástupci i zástupkyně státního, akademického i občanského sektoru. Vláda však názorům Rady spíše nenaslouchá. Jiné vládní instituce zabývající se touto problematikou v České republice neexistují.

Nízké zastoupení žen je pozorovatelné i v jiné vládní instituci, a to Národní ekonomické radě vlády, která se problémem rozdílného odměňování mužů a žen zabývá také.

Původně v radě zasedla jen jediná žena, později dvě a nyní jsou v ní tři – Dita Formánková, Zuzana Ceralová Petrofová a Helena Horská.⁶⁵

Oproti tomu výraznou roli v boji proti genderové nerovnosti hrají nevládní organizace. Svoji činností zvyšují povědomí o problematice a násilí mužů na ženách. Mezi tyto organizace patří například Fórum 50 % o.p.s., Česká ženská lobby nebo proFem.

Aby se genderová nerovnost odstranila, je zapotřebí, aby se rovnost mužů a žen stala součástí politiky pro udržení demokracie jako společenské a politické hodnoty. Genderově nespravedlivé uspořádání je přitom jedním ze základů fašistických, xenofobních, nacionalistických a protievropských politik.⁶⁶

3.2 Zastoupení žen v Poslanecké sněmovně PČR

Od roku 1996 se počet zástupkyň v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky pozvolna zvyšuje. V období první československé republiky, bylo do Poslanecké sněmovny zvoleny jednotky žen, nyní je to dvojnásobek. V roce 2021 bylo zvoleno historicky nejvíce žen – a to 50. Tvoří tak čtvrtinu všech zvolených delegátů. Zároveň se jedná i o doposud největší úspěch ženského hnutí v České republice. Pravděpodobně je to stoupajícím povědomím společnosti, zejména pak mládeží o problematice nízkého zastoupení žen v politice.⁶⁷

⁶⁵ Vláda České republiky: Členové NERV [online]. Praha, 2023 [cit. 2023-03-28]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/nerv/clenove/>.

⁶⁶ Rovnost žen a mužů pro politiky a političky. [online]. Praha, 2020 [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://padesatprocent.cz/cz/ke-stazeni/nase-publikace>.

⁶⁷ Statistiky zastoupení žen a mužů v politice: Poslanecká sněmovna ČR v letech 1996-2021. Fórum 50 % [online]. Praha [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://padesatprocent.cz/cz/statistiky/zastoupeni-zen-a-muzu-v-politice/poslanecka-snemovna>.

Rok voleb	Počet zvolených delegátů	Z toho žen	Vyjádřeno v procentech
1996	200	30	15 %
1998	200	30	15 %
2006	200	31	15,5 %
2010	200	44	22 %
2013	200	39	19,5 %
2017	200	44	22 %
2021	200	50	25 %

Tab. 7: Zastoupení žen v Poslanecké sněmovně PČR v letech 1996-2021⁶⁸

3.2.1 Zastoupení žen v Poslanecké sněmovně PČR z pohledu politických stran

Situace se také změnila v přístupu politických stran k problematice nízkého zastoupení žen. Zatímco v době první Československé republiky, byly politické strany jen málo nakloněny tomu, aby na své kandidátní listiny umístily ženy, a když už se tak stalo, jednalo se pouze o jednotlivé případy. Stále je zde prostor pro zlepšování, nicméně je i zde vidět výrazný posun kupředu. Pro srovnání jsem si vybrala rok 2021, protože, jak už se zmiňuji v předchozí kapitole, právě tehdy dosáhly ženy svého nejvýraznějšího zastoupení v Poslanecké sněmovně PČR.

Nejvíce žen bylo zvoleno za koalici Piráti + STAN, která se skládala z České pirátské strany a hnutí Starostové a nezávislí. *Česká pirátská strana* se prezentuje jako politická strana, která zastupuje zájmy všech občanů České republiky, jejímiž hlavními pilíři politiky jsou transparentnost a důraz na diskusi a v jejím vedení jsou zejména mladí lidé. Právě díky tomu našly ženy největší podporu u této Pirátů.⁶⁹

⁶⁸ Statistiky zastoupení žen a mužů v politice: Poslanecká sněmovna ČR v roce 2021. Fórum 50 % [online]. Praha [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://padesatprocent.cz/cz/statistiky/zastoupeni-zen-a-muzu-v-politice/poslanecka-snemovna/ps-2021>.

⁶⁹ Program České pirátské strany. Česká pirátská strana [online]. [cit. 2023-03-28]. Dostupné z: <https://www.pirati.cz/lide/>.

Politické hnutí *Starostové a nezávislí* bývá prezentováno jako strana, která svoji ideologii staví na subsidiaritě.⁷⁰ V jeho programovém prohlášení ale také najdeme, že se hlásí k ideálům evropské otevřenosti, ke kterým kromě humanismu a mravnosti patří také rovnost mezi muži a ženami. To je také důvodem, proč hnutí ideu vyššího zastoupení žen v politice podporuje.⁷¹

Téměř shodné zastoupení žen bylo do Poslanecké sněmovny zvoleno za poslanecké hnutí *ANO 2011* a hnutí *SPD*. Hnutí *ANO 2011* je spjato s postavou podnikatele Andreje Babiše. Oproti výše zmiňovaným stranám zde otevřenou podporu ženského hnutí nenajdeme, avšak byla výrazná. Vzpomenout můžeme například na Alenu Schillerovou, bývalou ministryni financí či na Kláru Dostálovou, bývalou ministryni pro místní rozvoj.⁷²

Hnutí *Svobody a přímé demokracie* je naopak velmi úzce spjato s postavou Tomia Okamury. Toto hnutí prosazuje zásadní ústavní legislativní změny, které budou směřovat k obraně svobody a demokracie České republiky. Politology bývá vnímáno jako euroskeptické a radikální. Mnohdy působí až nacionalisticky. Ve svém programovém prohlášení má hnutí uvedeno, že podporuje myšlenku tradiční představy rodiny – tedy svazku muže a ženy. Zároveň odmítají propagaci a podporu názorů, které ohrožují výchovu dětí v rodinách a fungování těchto rodin. I přesto toto všechno, bylo za hnutí zvoleno do Poslanecké sněmovny pět žen, což tvoří čtvrtinu získaných mandátů.⁷³

Nejnižší podporu měly ženy v politickém hnutí *SPOLU*, které byla koalici Občanské demokratické strany, KDU-ČSL a TOP 09. První jmenovaná je politickou stranou, která je euroskeptická a je podporována zejména podnikateli a bohatší vrstvou společnosti. V jejím programu otevřenou podporu žen a jejich účasti v politice nenajdeme.⁷⁴ Druhá jmenovaná je křesťanskodemokratická strana. Vyznává tradiční hodnoty, což znamená, že i tato strana podporuje běžnou představu rodiny. Ani v programu této strany nenajdeme otevřenou podporu vyššího zastoupení žen v politice. Poslední jmenovanou je

⁷⁰ Subsidiarita je princip rozhodování co nejbližše občanovi. O záležitostech obce by si tak neměl rozhodovat stát, ale sama obec.

⁷¹ Program hnutí Starostové a nezávislí. Starostové a nezávislí [online]. [cit. 2023-03-28]. Dostupné z: <https://www.starostove-nezavisli.cz/o-nas/volebni-program-a-ideova-vychodiska>.

⁷² Program hnutí ANO 2011. ANO 2011 [online]. [cit. 2023-03-28]. Dostupné z: <https://www.anobudeliip.cz/cs/o-nas/par-slov-o-ano/>.

⁷³ Program Svobody a přímé demokracie. Svoboda a přímá demokracie [online]. [cit. 2023-03-28]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/program-vypis/>.

⁷⁴ Program Občanské demokratické strany. Občanská demokratická strana [online]. [cit. 2023-03-28]. Dostupné z: <https://www.ods.cz/program/4-pilire/>.

strana *TOP-09*. Ačkoliv v jejím čele stojí od roku 2019 žena – konkrétně Markéta Pekařová Adamová, k podpoře ženského hnutí se strana otevřeně nehlásí.⁷⁵ Zřejmě to bylo jedním z důvodů, proč ženy za tuto koalici získaly z celkových 71 mandátů pouze 12.⁷⁶

Politická strana	Počet získaných mandátů	Z toho žen	Vyjádřeno v procentech
SPOLU	71	12	16,90 %
ANO 2011	72	20	27,78 %
Piráti + STAN	37	13	35,14 %
SPD	20	5	25 %

Tab. 8: Zastoupení žen v Poslanecké sněmovně PČR v roce 2021 z pohledu politických stran⁷⁷

3.3 Zastoupení žen v Senátu PČR

Stejně jako v Poslanecké sněmovně i v Senátu došlo v porovnání s první Československou republikou ke zvýšení zastoupení žen. Nejedná se sice o tak výrazné navýšení, jako tomu je v případě voleb do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2021, nicméně je zde vidět pokrok.

Ve volbách v roce 2022 zaznamenalo ženské hnutí doposud nejlepší výsledek ve volbách do Senátu. Delegováno bylo celkem devět žen. Stejného výsledku dosáhlo pouze v roce 1996. Nového senátora volili občané v 27 senátních obvodech, přičemž v 13 obvodech postoupily do druhého kola ženy – celkem 17 kandidátek, a nakonec byly v devíti z nich zvoleny. Zastoupení žen v Senátu tak nyní tvoří 11,11 %, což je markantní nárůst, vzhledem k tomu, že v roce 2020 tvořily ženy pouze 4,93 % osazenstva Senátu PČR.

⁷⁵ Program TOP-09. TOP - 09 [online]. [cit. 2023-03-28]. Dostupné z: <https://www.top09.cz/proc-nas-volit/volebni-program/volebni-program-2021/>.

⁷⁶ Statistiky zastoupení žen a mužů v politice: Poslanecká sněmovna ČR v roce 2021. Fórum 50 % [online]. Praha [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://padesatprocent.cz/cz/statistiky/zastoupeni-zen-a-muzu-v-politice/poslanecka-snemovna/ps-2021>.

⁷⁷ Zdroj: Statistiky zastoupení žen a mužů v politice: Poslanecká sněmovna ČR v roce 2021. Fórum 50 % [online]. Praha [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://padesatprocent.cz/cz/statistiky/zastoupeni-zen-a-muzu-v-politice/poslanecka-snemovna/ps-2021>.

Nejhorší výsledek ve volbách měly v roce 2016, kdy byly do Senátu zvoleny pouze dvě.⁷⁸

Rok voleb	Počet zvolených senátorů	Z toho žen	Vyjádřeno v procentech
2010	27	4	14,8 %
2012	27	5	18,5 %
2014	27	5	18,5 %
2016	27	6	22,2 %
2018	27	2	7,4 %
2020	27	4	17,4 %
2022	27	9	33,33 %

Tab. 9: Zastoupení žen v Senátu PČR v letech 2010–2022⁷⁹

3.3.1 Zastoupení žen v Senátu PČR v roce 2022 z pohledu politických stran

Nejvíce kandidátek ve volbách do Senátu PČR v roce 2022 měla politická strana KDU-ČSL. Tvořily 54,5 % všech kandidátů a 57,1 % jich bylo do Senátu nakonec zvoleno. Na této skutečnosti je zajímavé to, že 54,5 % kandidátů na kandidátní listině při volbách do Senátu tvořily ženy, a to i navzdory tomu, že jim strana ve svém programovém prohlášení otevřenou podporu nevyjadřuje. Vysokou podporu vyjádřilo ženám také politické hnutí ANO 2011. Do Senátu jich bylo za toto hnutí zvoleno celkem 33,3 %. Na kandidátní listině politického hnutí SEN 21 bylo sice 25 % žen, do Senátu však nebyla žádná z nich

⁷⁸ Statistika zastoupení žen a mužů v politice: Senát ČR v letech 2010-2022. Fórum 50 % [online]. Praha [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://padesatprocent.cz/cz/temata/statistiky-analyzy-vyzkumy/zastoupeni-zen-a-muzu-v-politice/senat-cr>.

⁷⁹ Zdroj: Statistika zastoupení žen a mužů v politice: Senát ČR v letech 2010-2022. Fórum 50 % [online]. Praha [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://padesatprocent.cz/cz/temata/statistiky-analyzy-vyzkumy/zastoupeni-zen-a-muzu-v-politice/senat-cr>.

zvolena. Nejnižší podporu ženám vyjádřila strana TOP-09, za kterou nebyla nejen žádná žena zvolena do Senátu, ale která ani žádnou ženu neumístila na svoji kandidátní listinu.⁸⁰

Politická strana	Počet nominovaných žen	Počet zvolených žen
ANO 2011	31,8 %	33,3 %
KDU-ČSL	54,5 %	57,1 %
ODS	30,8 %	22,2 %
SEN 21	25 %	0 %
TOP-09	0 %	0 %

Tab. 10: Zastoupení žen v Senátu PČR z pohledu politických stran ve volbách v roce 2022⁸¹

3.4 Jak ženy ovlivňují podobu politiky?

Vyšší zastoupení žen má dopad na konkrétní politická témata a procesy. Zatímco jsou muži často členy významnějších výborů, jako jsou ty ekonomické nebo dopravní, ženy jsou členkami těch méně významných, jako jsou školské nebo zdravotnické. Taktéž je méně političek ve vedení těchto výborů a stejně tak i ve vedení politických stran. Vezměme si kupříkladu aktuální vládní a opoziční strany – pouze v čele TOP – 09 je žena. Zajímavé je, že se názory politiků i političek v podstatě shodují, názorová rozdílnost pánuje až na výjimky zejména v otázce potratů.

S pozoruhodným zjištěním přišla studie Gender and Corruption mezinárodního autorského kolektivu, která vyhodnotila data ze 43 zemí světa, byla publikována v roce 1999 a která se zabývala vlivem političek na korupci. Hlavním závěrem studie je, že vyšší podíl žen ve vládě souvisí s nižší mírou korupce.

Na otázku, zda ženy ovlivňují podobu politiky nelze jednoznačně odpovědět. Záleží totiž na jednotlivých osobnostech, protože jsou to právě ony, kdo tvoří politiku.

⁸⁰ ŠPRINCOVÁ, Veronika. Analýza výsledků voleb do Senátu PČR v roce 2022 z hlediska zastoupení žen. Fórum 50 % [online]. Praha, 2022 [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://padesatprocent.cz/cz/statistiky/zastoupeni-zen-a-muzu-v-politice/senat-cr/senat-2022>.

⁸¹ Zdroj: Statistika zastoupení žen a mužů v politice: Senát ČR v letech 2010-2022. Fórum 50 % [online]. Praha [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://padesatprocent.cz/cz/temata/statistiky-analyzy-vyzkumy/zastoupeni-zen-a-muzu-v-politice/senat-cr>.

Nicméně můžeme říci, že vyšší zastoupení nemění politiku příliš pozitivně a že na lokální a místní úrovni je dopad vyšší než na té celostátní.⁸²

3.5 Proč je v politice málo žen?

Ženy, které se chtějí angažovat v politice musí čelit třem typům překážek: individuálním, společenským a institucionálním. Individuální překážky jsou takové, které si „staví“ samy ženy – zejména je to jejich nízké sebevědomí a strach ze selhání.

Nejvíce překážek je těch společenských. Například panuje ve společnosti názor, že jsou ženy neschopné, jestliže se neumí v politice prosadit. Z průzkumu, který nechalo vypracovat Centrum pro výzkum veřejného mínění AV ČR v roce 2014 vyplývá, že podle mužů se ženy o politiku nezajímají, stejný průzkum ale prokázal, že to není pravda.⁸³ Společnost si také myslí, že ženy nemají pro účast v politice vloh, protože jsou na rozdíl od mužů málo soutěživé. Bohužel stejně jako tomu bylo v 19. století, i dnes, po více než 100 letech, platí ve společnosti rigidní představa ženy, tedy taková, že žena má pouze dvě úlohy – být dobrou manželkou a matkou.

Navíc mají mnohdy ženy pocit, že byla politika stvořena jen pro muže, a to proto, že jsou stranické schůze ve večerních hodinách a spolustraníci chodí do hospod nebo do golfového klubu. Ženy často nemají na takovéto aktivity čas, protože chtějí jít domů a postarat se o svoji rodinu.

Problémem je také neexistující ženská solidarita. Političky, které se dokázaly v politice prosadit hlásají myšlenku, že není potřeba ženy „uměle podporovat“. Jestliže to dokázaly tyto političky, zvládnou to snadno i ostatní a není nutné jim cestu usnadňovat. Pravda je přitom zcela jiná.

Posledním typem překážek jsou institucionální. To jsou takové, které ženám „staví“ systém. Je to například způsob, jakým se ženy mohou dostat na kandidátní listiny politických stran a hnutí. Jedinou možností je, že se dostanou na volitelné místo. Ačkoliv

⁸² MOTTLOVÁ, Markéta a Veronika ŠPRINCOVÁ. Více žen – jiná politika? [online]. Praha: Fórum 50 %, 2016 [cit. 2023-03-31]. ISBN 978-80-904447-8-2. Dostupné z: https://aa.ecn.cz/img_upload/666f72756d35302d6669313030313139/vice_zen_jina_politika_forum.pdf

⁸³ Drašar, D., Centrum pro výzkum veřejného mínění AVČR. KDO JSME. Centrum pro výzkum veřejného mínění. [online]. [cit.2023-04-14]. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/cvvm/kdo-jsme>.

by o umístění na kandidátní listině měly rozhodnout schopnosti a práce kandidáta a kandidátky, je tomu přesně naopak. Rozhodují o tom známosti v politických kruzích.⁸⁴

3.6 Jak podpořit ženy v politické sféře?

Nejvíce mohou situaci s nízkým zastoupením žen v politice pomoci politické strany a hnutí. Každé hnutí či politická strana by měla vytvořit databázi, v které budou sdruženy ženy, které stojí o veřejnou nebo politickou funkci. Také by měly být zavedeny kvóty, které by měly stanovit přesný počet žen, které budou na kandidátních listinách. Strany a hnutí by rovněž měly podpořit vyšší účast žen v politice prostřednictvím kampaní. A měly by být více transparentní. Stranické schůze by se tak měly odehrávat v dopoledních nebo odpoledních hodinách, nikoli ve večerních. Jestliže to nejde jinak, měla by strana zařídit svým členkám případné hlídání dětí nebo jim povolit komunikovat prostřednictvím internetu. Také je zapotřebí, aby se ženy nemusely bát upozornit své spolustraníky na určitou problematiku. Důležitý je také mentoring, kdy si političky vybírají nové a méně zkušené kolegyně. Političky napříč politickým spektrem by měly mezi sebou a ostatními ženami ve společnosti sdílet informace a zkušenosti, měla by mezi nimi vzniknout jakási kolegi- alita.

Významným činem v boji proti nízkému zastoupení žen v politice je také vzdělá- vání. A to jak mládeže, tak i členů a členek politických stran a hnutí. Ve školách by se děti a studenti neměli politikou zabývat, nicméně by měla mládež vědět, co to politika je a jak může pomoci ženám ve zvýšení jejich zastoupení v této oblasti a v rozhodovacích procesech.

Poslední důležitou složkou v podpoře žen v politické sféře je vytvoření genderově korektního jazyka. Není tím zamýšleno, že se ze slovníku politiků a političek vyškrtnou nevhodné pojmy. Političky si často postěžovaly, že jim v různých interview pokládají otázky týkající se dětí. Politikům se přitom otázky tohoto charakteru nekladou. Zmíněn byl rovněž příběh, kdy političku při jednání obecního zastupitelstva pozdravil starosta obce slovy: „Tak začneme, pánové.“ Je velice důležité, aby si společnost uvědomila, že političky a politici jsou si v politice rovni a mají stejnou hodnotu. Oběma skupinám by

⁸⁴ Proč je v politice málo žen? [online]. Praha, 2020 [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: https://aa.ecn.cz/img_upload/666f72756d35302d6669313030313139/proc_je_v_politice_malo_zen.pdf.

tak měly být pokládány stejné nebo alespoň podobné otázky a obě skupiny by měla společnost vnímat stejnou mírou.⁸⁵

3.7 Významné političky

3.7.1 Kateřina Valachová

Absolventka Právnické fakulty Masarykovy univerzity začala svoji pracovní dráhu na Magistrátu města Brna, kde působila jako právnička. Později vedla analytický odbor kanceláře veřejného obhájce práv a poté právní odbor. V letech 2013 a 2014 pracovala na poli Senátu PČR jako ředitelka legislativního odboru. O dva roky později byla jmenována ministryní školství, mládeže a tělovýchovy. Navíc byla členkou Rady vlády pro lidská práva a byla ředitelkou Sekce Legislativní rady vlády. V době, kdy byla ministryní, byly ve vládě ještě další dvě ženy na ministerské pozici – a to Marcela Marksová, která byla ministryní práce a sociálních věcí a Karla Šlechtová, která byla ministryní pro místní rozvoj. Kateřina Valachová byla poslankyní za politickou stranu *Česká strana sociální demokracie* – ČSSD. Strana měla tehdy jako jedna z mála nastavené aktivní nástroje na podporu žen v nejvyšších stranických funkcích.

Co se otázky vyššího zastoupení žen v politice týče, řešila vláda v době působení Kateřiny Valachové na ministerstvu školství otázku kvót, týkajících se vyváženého zastoupení žen a mužů na kandidátních listinách stran. Návrh však zamítla.⁸⁶ Politička tento návrh podporovala, zmínila ale, že je zapotřebí, aby se skloubil pracovní život s tím rodinným.⁸⁷

Post ministryně školství opustila v květnu 2017, kdy podala demisi poté, co se začala vyšetřovat kauza, týkající se zmanipulovaných zakázek v oblasti sportu v době, kdy ve vedení byla právě Kateřina Valachová. Kauza se vyšetřuje dodnes.⁸⁸ Aktuálně je

⁸⁵ Tipy, jak podpořit ženy v politických stranách na komunální úrovni. [online]. Praha, 2020 [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: https://aa.ecn.cz/img_upload/666f72756d35302d6669313030313139/tipy-jak-podporit-zeny-v-politickyh-stranach-fin.pdf.

⁸⁶ Jednalo se o tzv. zipový neboli kvótový zákon. Návrh vládě předložilo celkem pět ženských organizací, které působily napříč politickým spektrem a podpořily je čtyři politické strany – ČSSD, Strana zelených, KDU-ČSL a KSČM. – zdroj: Kvótový zákon. Fórum 50 % [online]. [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://padesatprocent.cz/cz/tz-politicky-napric-stranami-podporily-kvotovy-zakon>.

⁸⁷ VOHLÍDALOVÁ, Marta a. Kateřina Valachová. In: ČERMÁKOVÁ, Marie, Hana MAŘÍKOVÁ, Marta VOHLÍDALOVÁ a Romana VOLEJNÍČKOVÁ. Sóló pro soprán: O ženách v české politice. Praha: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i. ve spolupráci s Fórum 50 %, 2016, s. 202-210. ISBN 978-80-7330-293-1.

⁸⁸ Kateřina Valachová rezignuje na post ministryně školství. Ministerstvo školství, mládeže, tělovýchovy a sportu [online]. Praha, s. 202-210 [cit. 2023-03-31]. ISBN 978-80-7330-293-1. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/ministerstvo/novinar/katerina-valachova-rezignuje-na-post-ministryne-skolstvi>.

Kateřina Valachová poslankyní a členkou školenskeho výboru. Zabývala se například zákazem dětských dluhů – podařilo se jí zamezit tomu, aby bylo v současné České republice jíž dvouleté dítě v exekuci. Řeřila také problematiku vyplácení výživného. Nyní účast nákladů na výživné vyplácí stát a nasledne jej vymáhá po pověřených osobách.⁸⁹

Obr. 12 Kateřina Valachova⁹⁰

3.7.2 Helena Válková

Je absolventkou Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze a od roku 2013 členkou Poslanecké sněmovny PŘ. V následujícím roce byla jmenována ministryní spravedlnosti a nahradila tak Marii Beneřovou. Byla lenkou Ustavne-právního výboru a Výboru pro bezpečnost.

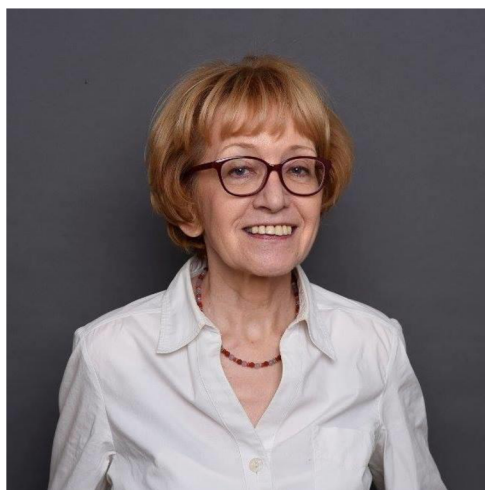
Poprvé kandidovala do Poslanecké sněmovny PŘ za politické hnutí ANO 2011. Původně měla pro hnutí peřpsat jejich program pro oblast práva a spravedlnosti. Nedlouho poté ji kontaktoval sám předseda hnutí Andrej Babiř s nabídkou, zda by za hnutí chtěla kandidovat v nadcházejících volbách do Poslanecké sněmovny PŘ.

⁸⁹ katerinava4. Tří a půl roku ve sněmovně. – Kateřina Valachová. [online]. [cit.2023-04-14]. Dostupné z: <https://www.katerinavalachova.cz/tri-a-pul-roku-ve-snemovne/>.

⁹⁰ Zdroj: Kateřina Valachová. Ministerstvo školství, mládeže, tělovýchovy a sportu [online]. Praha [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: https://www.msmt.cz/album_popup/katerina-valachova-lifestyle?id_photo=3304.

Již od začátku jí Andrej Babiš nabízel post ministryně spravedlnosti, ona ale po každé odmítla s tím, že je předsedkyní Ústavně-právního výboru a že v exekutivě působit nechce. Nakonec ale přijala, dala si ale tři podmínky. Jednou z nich bylo, že nechce, aby byla její činnost příliš medializována, nakonec to ale byla jedna z nejmedializovanějších ministryň. Během svého působení se setkala se zásahy různých lobbystických skupin, které zastupovaly Vězeňskou službu, advokáty nebo exekutory. Později začalo její okolí šířit dezinformace nejen o ní, ale i o její práci na ministerstvu. Svůj post byla nucena opustit v roce 2014. Tehdy zaznamenala velký úspěch, když se podařilo dojednat a podepsat dohodu mezi státními zástupci, soudci a státem o narovnání jejich platů. Kdyby k dohodě nedošlo, poškozené strany byly odhodlány zažalovat stát, což by způsobilo další nemalé výdaje z veřejných financí. Odmítala svůj post opustit, protože chystala reformy vězeňství a justice. Když ale začaly v novinách vycházet články, které měly za cíl ji zdiskreditovat, rozhodla se post ministryně opustit a vrátila se do Parlamentu a začala opět působit v Ústavně-právním výboru.

Za dobu svého působení v politice se nikdy nesetkala s diskriminací. Dle jejího názoru je to proto, že je rázná žena, která se nebojí vyjádřit své mínění. Byla ráda za možnost kandidovat právě za hnutí ANO 2011, protože jako jedno z mála umožnilo odborně kompetentním ženám, aby vstoupily do politiky.⁹¹

Obr. 13 Helena Válková⁹²

⁹¹ ČERMÁKOVÁ, Marie. Helena Válková. In: ČERMÁKOVÁ, Marie, Hana MAŘÍKOVÁ, Marta VOHLÍDALOVÁ a Romana VOLEJNÍČKOVÁ. *Sólo pro soprán: O ženách v české politice*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i. ve spolupráci s Fórum 50 %, 2016, s. 211-222. ISBN 978-80-7330-293-1.

⁹² Zdroj: Helena Válková. *Česká justice* [online]. [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2017/10/helena-valkova-okamurovy-navrhy-jdou-casto-tradicim-nasi-pravni-kultury>.

3.7.3 Věra Jourová

Vystudovala Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy v oboru Teorie kultury a Právníkou fakultu Univerzity Karlovy v oboru Právo a právní věda. Dvakrát se pokoušela kandidovat do Evropského parlamentu, ale pokaždé neúspěšně. Stejně dopadly i její snahy o zvolení poslankyní v roce 2010, kdy kandidovala jako nestranice za KDU-ČSL. O tři roky později vedla v Kraji Vysočina kandidátní listinu hnutí ANO 2011 ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR a zvítězila. V následujícím roce se stala ministryní pro místní rozvoj. Již od začátku jejího působení se o ní hovořilo jako o možné budoucí eurokomisařce. Ještě v témže roce byla na tento post do vznikající Evropské komise pod vedením Jeana-Clauda Junckera navržena a funkce se ujala v listopadu. V Evropské komisi byla čtvrtým zástupcem České republiky a první ženou.⁹³ Měla na starosti nově vzniklou agendu spravedlnosti, rovnosti pohlaví a spotřebitelské politiky.

Po odchodu Jeana-Clauda Junckera z vedení Evropské komise a nástupu dosavadní předsedkyně Ursuly von der Leyenové, se stala místopředsedkyní a věnuje se transparentnosti a hodnotám.⁹⁴

Obr. 14: Věra Jourová⁹⁵

⁹³ Věra Jourová. Novinky.cz [online]. Praha [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/tag/vera-jourova-20662>.

⁹⁴ Věra Jourová. Evropská komise [online]. Brusel [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: https://commissioners.ec.europa.eu/vera-jourova_cs#ref-%C5%BEivotopis.

⁹⁵ Zdroj: Věra Jourová. Evropská komise [online]. Brusel [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://audiovisual.ec.europa.eu/en/album/M-003273/P-027155~2F00-01>.

4. Situace ve Spolkové republice Německo v současnosti

4.1 Problémy současné německé společnosti

Stejně jako v České republice, také ve Spolkové republice Německo panuje doposud genderová nerovnost. A i zde se odráží v platovém ohodnocení. Ačkoliv je Německo ekonomicky vyspělejší zemí než Česká republika, ženy zde pobírají mnohdy až o 25 % nižší plat než muži, přestože pracují na stejné pozici. V důsledku toho se mladé ženy, které žijí ve spolkových zemích na území bývalého východního Německa, stěhují do spolkových zemí bývalého západního Německa. Hledají zde perspektivu. Dokonce dochází k diskriminaci i hendikepovaných žen – jejich šance na získání pracovní pozice je ještě nižší než u žen, které postižené nejsou. Mimo toho se ale ukázal zásadní nedostatek bezbariérových ordinací, poraden a azylových domů pro ženy.

Dalším společným problémem, který mají nejen české, ale i německé ženy a političky je jejich nízké sebevědomí a strach ze selhání. Navíc se potýkají se špatnou koordinací osobního a pracovního života, která jim znemožňuje být plnohodnotnými politikami a matkami zároveň. Jedinou možností je, že se dohodnou se svými partnery na tom, že si rodinné povinnosti rozdělí.⁹⁶

Zásadní nedostatky v rovnocennosti mužů a žen panují jak na vesnicích, tak i ve městech. I v současnosti platí, že chce-li dívka dosáhnout vyššího a kvalitnějšího vzdělání nebo vyššího platového ohodnocení, musí odejít z periferie do centra.

4.2 Názory společnosti a řešení

Společnost si je problému s genderovou nerovností vědoma. V průzkumu, který nechalo vypracovat Spolkové ministerstvo pro ženy k 25. výročí svého založení, se ukázalo, že veřejnost chce, aby bylo stále více žen ve vyšších pozicích – pro se vyjádřilo 97 % dotázaných žen a 80 % dotázaných mužů. Řešením by mohlo být uzákonění kvót pro přijetí žen do vyšších pozic. Dále by měla být více podporována myšlenka rovnosti rodičů, to znamená, že by muži měli přebírat rodinné povinnosti. Mezi dotázanými došlo

⁹⁶ Zu wenig Interesse an Geschlechtergerechtigkeit. In: Frauen, Männer, Gender: Frauenpolitik & Genderpolitik in der Friedrich-Ebert-Stiftung 2009 / 2010 [online]. Deutschland: Friedrich Ebert Stiftung, 2010, s. 15-19 [cit. 2023-04-03]. ISBN 978-3-86872-435-6. Dostupné z: <https://library.fes.de/pdf-files/frauen/07488.pdf>.

také ke shodě na tom, aby byly ženy i muži rovnoprávně zastoupeni v politických stranách a parlamentech. Pro férové rozdělení rodičovských povinností se vyjádřilo 92 % žen a 79 % mužů. Také se řešila otázka vyššího počtu vychovatelů v jeslích – pro tuto myšlenku se vyjádřilo 68 % žen a 58 % mužů. Jednohlasně se společnost shodla na tom, že je potřeba, aby bylo nastoleno spravedlivé platové ohodnocení a aby byly ženy, které musely čelit (sexuálnímu) násilí ochráněny a byla jim poskytnuta podpora.

V roce 2008 proběhla akce s názvem Equal Pay Day, která se opakuje každý rok a má za cíl informovat veřejnost o přetrvávajícím problému rozdílného platového ohodnocení mužů a žen.⁹⁷

Stejně jako česká společnost, i ta německá vidí naději ve vyšší zastoupení žen v politice ve vzdělávání mládeže. A to nejen ve školách, ale i mimo ně. Otázkou obtěžování žen, jejich nízkým zastoupením v politice nebo jejich nižším platovým ohodnocením se zabývá také sektor sociální práce, konkrétně odbor zabývající se prací s dívkami a mladými ženami (*Mädchenarbeit*). Tato práce se mnohdy odehrává buď v mládežnických centrech, kde mladí lidé tráví svůj volný čas po škole anebo prostřednictvím různých projektů.⁹⁸

4.3 Genderová nerovnost a islám

Důvodem, proč je v německé politice málo žen je také velká muslimská komunita, která v Německu žije. Přesněji je to islám, ke kterému se komunita hlásí a posvátná kniha Korán, již se islám řídí. Jeho verše pak tradicionalisté využívají především k tomu, aby demonstrovali méněcennost žen. Například ve verši 4:43 se píše, že *muži mají na starost ženy, protože je Bůh poctil a kvůli výdajům, které musely vynaložit za svůj majetek*. V důsledku toho jsou ženy vnímány touto společností pouze jako matky a manželky. Otcové,

⁹⁷ WIPPERMANN, Carsten. 25 Jahre Bundesfrauenministerium: Von der Frauenpolitik zu einer nachhaltigen Politik der fairen Chancen für Männer und Frauen [online]. 2. Paderborn: Bonifatius, 2012 [cit. 2023-04-03]. Dostupné z: <https://www.bmfsfj.de/resource/blob/93164/2cba673d9fc928f6901378ac20ef9799/25-jahre-bundesfrauenministerium-data.pdf>.

⁹⁸ *Startseite*. Startseite | Maedchenarbeit.de. [online]. [cit. 2023-04-03]. Dostupné z: <https://www.maedchenarbeit.de/>.

bratři nebo manželé jim například určují, že mohou jít ven pouze s mužským doprovodem anebo zda se smí či nesmí líčit.

Jsou to také rodiny, které často dívkám a mladým ženám zakazují chodit do mládežnických center, kde by mohly trávit svůj volný čas. A právě tímto problémem se sociální práce s dívkami a mladými ženami zabývá. Například město Regensburg, konkrétně mládežnické centrum JUZ Utopia založilo tzv. dívčí setkání (*Mädchentreff*), která je určena přímo dívkám. Vítány jsou na těchto schůzkách i dívky z muslimských rodin. Ústřední myšlenka projektu spočívá v tom, aby navázaly přátelské vztahy a rozšířily si povědomí o ženské problematice. Účast dívek na těchto sezeních je ale poměrně nízká, a tak je zapotřebí, aby se osvěta o ní šířila i v muslimské komunitě.⁹⁹

Ačkoliv je volný čas dívek omezen a často o něm rozhoduje rodina, je mladým ženám umožněno studovat. Poslankyně německého spolkového sněmu Canan Bayramová prováděla rozhovor s pěti studentkami právnických fakult, které jsou věřící muslimky. Zajímalo ji, jak právnické fakulty ovlivňují studentky v jejich každodenním životě. Dospěla k závěru, že i v Evropě se mladší muslimky vyrovnávají se směrnicemi pružněji, zejména je to vidět v otázce dodržování modlitebních časů nebo cestování bez mužského doprovodu. Přesto se některé zdráhaly vzepřít režimu své společnosti¹⁰⁰.

Výrazným mezníkem v této problematice bylo vydání nového marockého zákona *Moudawanat al-usra* (Rodinný zákon), který je považován za současný určující trend arabsko-muslimského světa. Toto jsou jeho nejdůležitější body:

1. Odpovědnost za rodinu mají oba manželé. Tímto se ruší povinnost ženy být poslušná rodině.
2. Minimální věk žen a dívek pro uzavření sňatku je nově 18 let. Výjimečně může být nižší, jestliže s tím souhlasí soud.
3. Dospělé ženy již nemají povinnost mít v době sňatku opatrovníka.
4. Polygamie bude povolena pouze ve výjimečných případech.
5. Jsou zřízeny rodinné soudy.¹⁰¹

⁹⁹ Stadt Regensburg – Angebote vor ort – Angebote der Jugendzentren in Regensburg. Stadt Regensburg – Angebote vor Ort – Angebote der Jugendzentren in Regensburg. [online]. [cit. 2023-04-03]. Dostupné z: <https://www.regensburg.de/maedchen/angebote-vor-ort/angebote-der-jugendzentren-in-regensburg>.

¹⁰⁰ GmbH, F. A. Z. Islam Gender: Gleichberechtigung von Mann und Frau im Islam. FAZ.NET. [online]. [cit. 2023-04-03]. Dostupné z: <https://www.faz.net/aktuell/politik/politische-buecher/islam-gender-gleichberechtigung-von-mann-und-frau-im-islam-17246261-p2.html>.

¹⁰¹ Menschenrechte sind Frauenrechte – selbstverständlich auch im Islam. In: Frauen, Männer, Gender: Frauenpolitik & Genderpolitik in der Friedrich-Ebert-Stiftung 2009 / 2010 [online]. Deutschland: Friedrich Ebert Stiftung, 2010, s. 31-32 [cit. 2023-04-03]. ISBN 978-3-86872-435-6. Dostupné z: <https://library.fes.de/pdf-files/frauen/07488.pdf>.

4.4 Genderová nerovnost a přístup politických stran

Politici a politické strany jsou si vědomi problematiky nerovnosti mezi pohlavími, zejména v oblasti platového ohodnocení. Například politická strana CDU/CSU (*Christlich-Demokratische Union* a *Christlich-Soziale Union*) myšlenku rovnosti mezi oběma pohlavími plně podporuje. Neustále informuje o nerovné výši platů mužů a žen a usiluje o uzákonění rovnosti. Současná německá vláda sice stanovila rovná ženská práva na pracovním trhu jako jednu ze svých priorit, dál se ale problematikou nezabývá. Poslancům strany CDU/CSU se podařilo prosadit dva zákony týkající se vedoucích pozic a mnoha dalších iniciativ, které měly za cíl posunout ženy blíže tomu, aby si byly s muži rovny. Spolková vláda však tyto myšlenky dál nepodporovala.¹⁰²

Obě uskupení jsou pak pro zavedení kvót na počet zastoupení žen v politických stranách a hnutích napříč politickým spektrem. Strana CSU je ustanovila na 40 %, strana CDU na 33 %.¹⁰³ Obě strany pak podporují, aby bylo více žen ve vyšších pozicích. Najdou se však také odpůrci a odpůrkyně kvót, a to právě z řad samotných stran. Argumentují například tím, že bude těžké najít určené procento kvalifikovaných žen, které budou moci strany umístit na své kandidátní listiny a v důsledku toho se na kandidátní listiny dostanou i ty ženy, které nejsou pro tyto pozice kvalifikované, což povede ke zhoršení situace. Jsou pro vznik výlučně ženské politické strany.¹⁰⁴

Strany se také zabývaly otázkou působení političek v médiích. V minulosti panovala představa, že se političky budou spíše zabývat svým vzhledem a usilovat o co nejlepší vystoupení a zcela zapomenou na důležitá témata. Ženy měly naopak obavy, že v médiích střetnou s mužem, protože politika a média byly ještě do nedávna mužská pole působnosti. Situace je dnes ale jiná. Tak jak v českých médiích zpovídá české politiky a političky Václav Moravec, zpovídá v německých médiích ve svém pořadu hosty z oblasti politiky, hospodářství a společnosti Anne Willová.¹⁰⁵

¹⁰² Gleichberechtigung von Frauen Auch im Arbeitsmarkt Voranbringen. CDU/CSU-Fraktion. [online]. [cit. 2023-04-03]. Dostupné z: <https://www.cducusu.de/presse/pressemitteilungen/gleichberechtigung-von-frauen-auch-im-arbeitsmarkt-voranbringen>.

¹⁰³ SCHARF, Ulrike. Für die Frauenquote – mehr Frauen in die CSU. In: KÜRCHER, Isabelle. Frauen in der Politik [online]. München: Hanss-Seidel-Stiftung e.V., 2010, s. 37-41 [cit. 2023-04-03]. ISBN 978-3-88795-372-0. Dostupné z: https://www.hss.de/download/publications/AMZ-70_Frauenpolitik.pdf.

¹⁰⁴ POLESCHNER, Katrin. Gegen die Frauenquote – für eine echte Frauenförderung in der CSU!. In: KÜRCHER, Dr. Isabelle. Frauen in der Politik [online]. München: Hanss-Seidel-Stiftung e.V., 2010, s. 41-46 [cit. 2023-04-03]. ISBN 978-3-88795-372-0. Dostupné z: https://www.hss.de/download/publications/AMZ-70_Frauenpolitik.pdf.

¹⁰⁵ BÄR, Dorothee. Zur medialen Darstellung von Frauen in der Politik Berlin. Perfekter Sitz. Die Frisur hält. In: KÜRCHER, Dr. Isabelle. Frauen in der Politik [online]. München: Hanss-Seidel-Stiftung e.V.,

Vládní strana SPD (*Sozialdemokratische Partei Deutschlands*) otázku rovnosti žen rovněž podporuje. Pořádá pravidelná setkání na téma Žijící politika – mluvit spolu, hlasovat společně, utvářet společně. V koaliční smlouvě se strana zavazuje k tomu, že bude podporovat narovnání platů žen a mužů, dále se bude zabývat otázkou kompatibility rodin a zaměstnáním a také Istanbulskou úmluvou, respektive že zajistí ochranu ženám a jejich dětem před násilím, a to zejména tím, že podpoří výstavbu útulků, kde se mohou ženy a děti před násilím ukrýt.¹⁰⁶ Dále se strana zavázala k podpoře zrušení zákona o reklamě na potraty, konkrétně k vyškrtnutí paragrafu §219a ze spolkového trestního zákoníku. Znamená to, že lékaři mohou nově informovat ženy o možnosti potratu, aniž by se museli bát trestního stíhání. Spolkový sněm o jeho vyškrtnutí rozhodl 24. června 2022 a v platnost nový zákoník vyšel 19. července 2022.¹⁰⁷ Strana se také zavázala k podpoře rodin ve smyslu zavedení rodinného zdanění, které se mělo projevit rozdělením odváděním daně mezi oba partnery a zrušením daňových tříd III a V a jejich převedením do daňové třídy IV.¹⁰⁸ V praxi to vypadá tak, že uzavřou-li partneři manželství, platí daně podle daňové třídy IV. Jestliže ale pobírají platy v rozdílné výši, je lepší, jestliže daně platí podle tříd III a V. Tedy, že ten, který vydělává více než 60 % společného příjmu, ten zvolí daňovou třídu III, kde se daně snižují a druhý V, kde se daně naopak zvyšují.¹⁰⁹

Rovnost mužů a žen podporují i ostatní strany z tzv. Semaforu, jak se nazývá vládní koalice stávající se ze stran SPD (*Sozialdemokratische Partei Deutschlands*), FDP (*Freie Demokratische Partei*) a Zelení (*Bündnis 90/Die Grünen*). Poslanci strany FDP si zakládají na tom, že by muži a ženy měli být za stejnou práci, kterou odvádí ve stejném čase, ohodnoceni i stejnou výší platu. Zároveň si uvědomují, že je stále méně žen nejen

2010, s. 47-54 [cit. 2023-04-03]. ISBN 978-3-88795-372-0. Dostupné z: https://www.hss.de/download/publications/AMZ-70_Frauenpolitik.pdf.

¹⁰⁶ Istanbulska úmluva – jedná se o Úmluvu Rady Evropy, která má za cíl zamezit páchání násilí na ženách a dětech. Úmluva požaduje po státech, aby zavedly ochranu dětí a žen před násilím a aby zavedly přísnější tresty pro pachatele. – Zdroj: Proč Potřebuje Česká republika Istanbulskou úmluvu? Amnesty International Česká republika. [online]. [cit. 2023-04-03]. Dostupné z: https://www.amnesty.cz/zprava/4354/proc-potrebuje-ceska-republika-istanbulskou-umluvu?gclid=Cj0KCQjw8qmhBhCIARIsANAtbodAzPkmwPdRaG7PnDJYeAoSLhATxaHS1SpG1nCNXVmLJDqv2a8JZqQaAhevEALw_wcB.

¹⁰⁷ Bundestagsfraktion, B. 90/D. G. Paragraf 219A IST endlich aufgehoben. Bundestagsfraktion Bündnis 90/Die Grünen. [online]. [cit. 2023-04-03]. Dostupné z: <https://www.gruene-bundestag.de/themen/frauen/paragraf-219a-stgb-wird-gestrichen>.

¹⁰⁸ Koaliční smlouva strany SPD: Für Frauen – SPD-Bundestagsfraktion. [online]. [cit. 2023-04-03]. Dostupné z: <https://www.spdfraktion.de/system/files/documents/frauen-koalitionsvertrag.pdf>.

¹⁰⁹ Marc, von. Änderung der Steuerklasse. Taxfix.[online]. [cit.2023-04-14]. Dostupné z: <https://taxfix.de/ratgeber/steuerklassen/steuerklassenwechsel/#:~:text=Steuerklassenwechsel%20f%C3%BCr%20Verheiratete&text=Nach%20der%20Heirat%20ordnet%20euch,die%20Kombination%20%2F5%20sinnvoll>.

ve vedoucích pozicích, ale také v přírodovědeckých oborech jako jsou matematika, informatika nebo technologie. Navrhují tedy, aby se dívkám už ve školách prezentovalo, že tyto obory nejsou jen mužská pole působnosti, ale že jsou otevřená také jim. Chtějí, aby každá dívka věděla, že může dosáhnout všeho, čeho chce.¹¹⁰

Strana zelených se kromě nastolení rovnoprávnosti zavázala k ochraně žen a dětí před násilím a ke zrušení paragrafu §219a spolkového trestního zákoníku a spolu s tím spjatou větší mírou sebeurčení, větší informovaností a většího množství reprodukčních práv. Cílem je zlepšit poradenství v problematice umělého přerušování těhotenství a možnosti legalizace darování vajíček pro umělé oplodnění a náhradního mateřství. Strana také stanovila, že pokryje náklady na antikoncepci pro nízkopříjmové občany.¹¹¹

4.5 Zastoupení žen ve Spolkovém sněmu

Z následující tabulky můžeme vyzorovat, že podíl žen ve Spolkovém sněmu je kolísavý. Důvodem je ale rozdílný počet zvolených poslanců, který se v každém volebním období měnil. Dělo se tak na základě převislých mandátů. Převislé mandáty jsou ty mandáty, které strana získala ve spolkové zemi více přímých mandátů, než na kolik měla podle druhého hlasování nárok. V roce 2009 bylo ve volbách 24 převislých mandátů. O čtyři roky později však došlo ke změně volebního zákona a snížení počtu mandátů na pouhé čtyři. V budoucnu by zaniklé převislé mandáty měly být kompenzovány dalšími mandáty.¹¹² Nejvíce žen bylo do sněmu zvoleno ve volbách v roce 2013 – celkem 234. Tvořily tak 37,1 % ze všech zvolených zástupců do spolkového sněmu. Naopak nejméně žen bylo zvoleno v roce 2005 – „pouze“ 194.

¹¹⁰ Wir wollen fairness. FDP. [online]. [cit.2023-04-03]. Dostupné z: <https://www.fdp.de/wir-wollen-fairness>.

¹¹¹ Bundestagsfraktion, B. 90/D. G. Frauen. Bundestagsfraktion Bündnis 90/Die Grünen. [online]. [cit. 2023-04-03]. Dostupné z: <https://www.gruene-bundestag.de/themen/frauen>.

¹¹² Müller, V. Warum der Neue Bundestag 631 Abgeordnete zählt. Deutscher Bundestag. [online]. [cit.2023-04-14]. Dostupné z: https://www.bundestag.de/webarchiv/textarchiv/2013/47363131_kw41_wahl_mandate-213810.

Volební období	Zvoleno poslanců	Z toho žen	Vyjádřeno v procentech
2002–2005	601	197	32,8 %
2005–2009	614	194	31,6 %
2009–2013	620	204	32,9 %
2013–2017	630	234	37,1 %
2017–2021	709	223	31,4 %

Tab. 11: Míra zastoupení žen ve Spolkovém sněmu Spolkové republiky Německo¹¹³

4.5.1 Zastoupení žen z pohledu politických stran v letech 2002-2021

Z tabulky níže vyplývá, že největší podporu mělo a má ženské hnutí zejména ve Straně zelených (*Bündnis 90/Die Grünen*) a ve straně Levice (*Die Linke*). Vysoké zastoupení mají také ženy, které do žádné strany nevstoupily a do Spolkového sněmu kandidovaly samostatně – 41,66 %. Nižší podporu mají u liberální strany (*Freidemokratische Partei Deutschlands*) a vůbec nejnižší podporu mají ženy u strany Alternativa pro Německo (*AfD – Alternative für Deutschland*). Skutečná podpora tradičních politických stran CDU/CSU a SPD také není příliš vysoká, ačkoliv mají obě strany ve svých programech zakotvenou podporu ženského hnutí a vyššího zastoupení žen v politice.

¹¹³ Zdroj: *Abgeordnete*. Deutscher Bundestag. [online]. [cit. 2023-04-03]. Dostupné z: <https://www.bundestag.de/webarchiv/abgeordnete>.

Politická strana	Zvoleno poslanců	Z toho žen	Vyjádřeno v procentech
SPD	962	281	29,20 %
CDU/CSU	1265	384	30,35 %
Die Grünen	304	168	55,26 %
FDP	281	70	24,91 %
Die Linke	262	139	53,05 %
Nezávislí	12	5	41,66 %
AfD	88	9	10,22 %

Tab. 12: Míra zastoupení žen v německém Spolkovém sněmu z pohledu politických stran¹¹⁴

4.6 Významné političky

4.6.1 Angela Merkelová

Absolvovala studium fyziky na univerzitě v Lipsku. V roce 1990 vstoupila do Křesťansko-demokratické unie, ve stejném roce se stala zástupkyní mluvčí vlády západního Německa a byla poprvé zvolena do Spolkového sněmu. Od rok později se stala spolkovou ministryní pro ženy a mládež, kde působila tři roky. Poté byla jmenována ministryní životního prostředí, ochrany přírody a jaderné bezpečnosti. V roce 2000 nahradila v předsednictví strany CDU Wolfganga Schäubleho a ve svém úřadu zůstala osmnáct let. Její následnicí se stala Annegret Kramp-Karrenbauerová, kterou po třech letech vystřídal Armin Laschet a vzápětí Friedrich Merz. V letech 2002-2005 předsedala frakci CDU/CSU ve Spolkovém sněmu, ale v listopadu 2005 byla zvolena první kancléřkou spolkové republiky. Ve svém úřadě byla dlouhých šestnáct let a šestnáct dní. Déle byl v úřadě pouze Helmut Kohl (šestnáct let a dvacet šest dní).¹¹⁵

¹¹⁴ Zdroj: *Abgeordnete*. Deutscher Bundestag. [online]. [cit. 2023-04-03]. Dostupné z: <https://www.bundestag.de/webarchiv/abgeordnete>.

¹¹⁵ Angela Merkel. Der Bundeskanzler der Bundesrepublik Deutschland | Startseite. [online]. [cit. 2023-04-03]. Dostupné z: <https://www.bundeskanzler.de/bk-de/kanzleramt/bundeskanzler-seit-1949/angela-merkel>.

Po vypuknutí uprchlické krize v roce 2015 proslula svými výroky o pomoci Německa migrantům, kteří uvízli v Maďarsku. Podle Dublinské dohody se museli v Maďarsku registrovat. Proces ale trval příliš dlouho, a tak Merkelová učinila rozhodnutí, že mohou uprchlíci vstoupit do Německa, aniž by se předtím v Maďarsku registrovali. Toto rozhodnutí zaznamenalo nejen úspěch doma i v zahraničí, ale i kritiku. A to zejména v její straně.

Později si však opět získala sympatie svých spolustraníků i občanů, když se jí podařilo uzavřít dohodu s Tureckem o tom, že za finanční kompenzaci budou uprchlíci vraceni zpět do Řecka, čímž se uzavřela migrační cesta přes Egejské moře a došlo ke snížení počtu příchozích migrantů.¹¹⁶

V současnosti má svoji kancelář v poslanecké sněmovně, kterou ale spravuje její dlouhodobá vedoucí Beate Baumannová. Sama bývalá kancléřka si dopřává zaslouženého odpočinku a návrhy na návrat do politiky striktně odmítá.¹¹⁷

Obr. 15 Angela Merkelová¹¹⁸

¹¹⁶ Angela Merkel. Geschichte der CDU. [online]. [cit. 2023-04-03]. Dostupné z: <https://www.kas.de/de/web/geschichte-der-cdu/personen/biogramm-detail/-/content/angela-merkel-1#krise>.

¹¹⁷ Was macht eigentlich ex-bundeskanzlerin Angela Merkel heute? Galileo. [online]. [cit. 2023-04-03]. Dostupné z: <https://www.galileo.tv/life/angela-merkel-ex-bundeskanzlerin-was-macht-sie-heute/>.

¹¹⁸ Dr. Angela Dorothea Merkel. Deutscher Bundestag. [online]. [cit. 2023-04-03]. Dostupné z: https://www.bundestag.de/webarchiv/abgeordnete/biografien19/M/merkel_angela-521968.

4.6.2 Ursula von der Leyenová

Vystudovala medicínu na univerzitě v Hannoveru a během svého pobytu v USA absolvovala studium na Stanfordské univerzitě a pracovala pro tamější nemocnici. V roce 1990 se stala členkou CDU.

Ve volbách v roce 2003 vyhrála CDU ve spolkové zemi Dolní Sasko s 48,3 % hlasů a záhy na to byla Ursula von der Leyenová jmenována zemskou ministryní pro sociální věci, ženy a zdraví. V době jejího působení bylo mimo jiné rozhodnuto o zrušení dávek pro nevidomé v rámci úsporných opatření.

Rostoucí zájem médií, který se jí dostal na základě toho, že byla ministryní, která má sedm dětí, využila k tomu, že hovořila o problémech rodinné a sociální politiky.

V roce 2005 byla zvolena do Spolkového sněmu a jmenována spolkovou ministryní pro rodiny, seniory, ženy a mládež. O čtyři roky později byla jmenována spolkovou ministryní práce. Během jejího působení byly klíčovými tématy boj proti chudobě sociálně starších lidí a plnění Úmluvy OSN týkající se zdravotně postižených lidí. Také se zabývala rodinnou politikou a kvótami pro ženy.

Po volbách v roce 2013 se von der Leyenová stala spolkovou ministryní obrany a v úřadu vystřídala Thomase de Maiziéresa. Její nástup do úřadu provázela kritika, a to zejména proto, že byla ženou, která navíc neměla s armádou ani obranou žádné zkušenosti. Jako spolková ministryně obrany měla za cíl, aby spolková armáda (*Bundeswehr*) měla více vojáků a aby prošla modernizací. Ohlásila tak nákup nového vybavení ve výši 32 miliard eur.

I její působení na resortu obrany provázal skandál. Jednalo se o případ podplukovníka, který žil v Německu pod dvojí identitou. Byl to syrský uprchlík, který připravoval teroristický útok. Při prohledávání jeho pokoje v kasárnách našla policie předměty z dob Wehrmachtu. V důsledku toho nařídila von der Leyenová prohledat všechna kasárna po celé zemi a spolkovou armádu zkritizovala za špatné vedení a nedostatky v systému nabírání nových vojáků. Za to si sama vysloužila kritiku veřejnosti, protože problémy, které zmiňovala, vznikly v době jejího působení na resortu obrany. Navzdory kritice však byla do úřadu v roce 2017 zvolena znovu.

V roce 2019 byla navržena Evropskou radou hlav států a premiéry do funkce předsedkyně Evropské komise. Svůj proslov pro zvolení zaměřila na myšlenku Evropy jako prvního klimaticky neutrálního kontinentu, k čemuž mělo dojít do roku 2050. Předsedkyní byla zvolena a do úřadu nastoupila v prosinci téhož roku.¹¹⁹

Obr. 16 Ursula von der Leyenová¹²⁰

4.6.3 Annalena Baerbocková

Je absolventkou oboru politologie na univerzitě v Hamburku a mezinárodního práva na univerzitě v Londýně. V letech 2005–2008 byla poslankyní Evropského parlamentu. V roce 2009 se stala poprvé předsedkyní strany zelených (*Bündnis 90/Die Grünen*) a svůj mandát obhájila v roce 2018. Ve vedení strany je společně s Robertem Habeckem. Stranu dovedli k úspěchu ve volbách a učinili z ní jednu z vládních stran koalice nazvané Semafor.

V současnosti je spolkovou ministryní zahraničních věcí. Její spolustraníkem Robert Habeck je spolkovým ministrem hospodářstvím.¹²¹

Krátce před volbami byla obviněna z toho, že ve svém životopise uvádí nepravdivé informace a že ve skutečnosti mezinárodní právo na londýnské univerzitě neabsolvovala. Univerzita ale nakonec uvedla věci na pravou míru a vše se vysvětlilo.

¹¹⁹ Ursula von der Leyen. Geschichte der CDU. [online]. [cit. 2023-04-03]. Dostupné z: <https://www.kas.de/de/web/geschichte-der-cdu/personen/biogramm-detail/-/content/ursula-von-der-leyen-1>.

¹²⁰ Zdroj obrázku: Tamtéž

¹²¹ Annalena Baerbock. Deutscher Bundestag. [online]. [cit.2023-04-03]. Dostupné z: https://www.bundestag.de/abgeordnete/biografien/B/baerbock_annelena-857150.

V roce 2021 vydala svoji knihu *Jetzt. Wir müssen unser Land erneuern*, ve které představila své plány, co by příští kancléřka. Záhy po jejím zveřejnění byla Baerbocková nařčena z plagiátorství, protože ve své knize špatně citovala a její fráze se až příliš shodují s frázemi jiných. Zpočátku nařčení z plagiátorství striktně odmítala a obhajovala se skutečností, že vycházela z veřejných zdrojů. Později druhé vydání knihy doplnila o zdroje.¹²²

Obr. 17 Annalena Baerbocková¹²³

4.7 Shrnutí

Stejně jako v České republice i ve Spolkové republice přetrvává genderová nerovnost, která byla v obou zemích problémem již v minulosti a která se projevuje zejména v oblasti ekonomiky, zvláště pak v rozdílném platovém ohodnocení mužů a žen.

Ačkoliv i nadále přetrvává problém s nepatrným zastoupením žen, který je způsoben nízkým sebevědomím žen, strachem ze selhání a názorem společnosti, že se ženy o politiku nezajímají, došlo v posledních letech jak v České republice, tak v Německu k výraznému zvýšení zastoupení žen v zákonodárných institucích. V České republice tvoří ženy 25 % všech poslanců Poslanecké sněmovny PČR, v Německu je v současnosti 31,4

¹²² Stegemann, von P., Tillmann. Was steckt hinter den skandalen von Annalena Baerbock? sai. [online]. [cit. 2023-04-03]. Dostupné z: <https://sai-magazin.de/bundestagswahl-2021-welche-skandale-stehen-auf-dem-zettel-von-annalena-baerbock/>.

¹²³ Zdroj: Annalena Baerbock. Deutscher Bundestag. [online]. [cit.2023-04-03]. Dostupné z: https://www.bundestag.de/abgeordnete/biografien/B/baerbock_annalena-857150.

% žen poslankyněmi Spolkového sněmu. Zlepšila se také podpora ženského hnutí z hlediska politických stran.

Nízké zastoupení žen v orgánech a institucích ve Spolkové republice Německo je mimo jiné ovlivňuje také muslimská komunita, která se hlásí k islámu a žije podle pravidel Koránu. Problematice přístupu muslimů k dívkám a ženám se věnuje odbor sociální práce, který se nazývá *Mädchenarbeit*. Ve svých mládežnických centrech pořádá různá setkání, kde dívky navazují přátelství a seznamují se s problematikou nejen nízkého zastoupení žen v politice, ale i rozdílným platovým ohodnocením mužů a žen nebo problematikou násilí, které je na ženách pácháno.

Stejně jako česká společnost, i ta německá je názoru, že problematiku nízkého zastoupení žen lze vyřešit mimo jiné stanovením kvót na počet kandidátek na kandidátních listinách a na počet političek ve Spolkovém sněmu a ostatních orgánech. Dále by bylo dobré, kdyby bylo ženám umožněno skloubit péči o rodinu a práci a kdyby došlo k rozdělení povinností mezi oba rodiče a kdyby byl v jeslích vyšší počet vychovatelů.

Závěr

Cesta žen za získáním volebního práva byla velmi náročná. Jak ve Výmarské republice, tak v první Československé republice začaly ženy o svoje právo bojovat již v druhé polovině 19. století. Muži ženy nepokládaly za rovnocenné partnerky v politice a přiřazovaly jim pouze role manželky a matky. Ženy měly zůstat doma u sporáku a pečovat o rodinu, nikoli se zajímat o politiku a už vůbec do ní vstupovat. S příchodem první světové války jejich snahy musely utichnout a byly nuceny zastoupit v mnoha pozicích muže. Tím ale společnosti ukázaly, že jsou rovnocennými partnerkami ve společnosti. Se vznikem nových ústav Výmarské republiky a první Československé republiky bylo rozhodnuto, že se volební právo rozšíří také na občanky, a to bez ohledu na to, z jaké společenské vrstvy pocházejí.

Významnými ženami v boji za volební právo byly ve Výmarské republice Helene Weberová, která se stala poslankyní Říšského sněmu za politickou stranu Centrum a později vstoupila do CDU, za kterou opět získala mandát. Dále to byla spisovatelka Johanna Loewenherzová, která byla členkou SPD a jezdila po spolkových zemích v Německu, kde přednášela o ženském hnutí a potřebě vyššího zastoupení žen v politice. Zatímco jinde se setkala s podporou, například od další významné političky a redaktorky ženského periodika *Die Gleichheit* Clary Zetkinové, v Porúří se setkala s kritikou. Další významnou političkou Výmarské republiky byla Tony Senderová. Ta byla nejprve členkou USPD, po jejím sloučení s politickou stranou SPD se stala poslankyní Říšského sněmu za volební obvod Dresden-Bautzen. Zastoupení žen v Říšském sněmu bylo poměrně nízké a stejná situace panovala i v zákonodárných orgánech spolkových zemí. Nejvyšší podporu mělo ženské hnutí od politických strana SPD a USPD. Naopak nejnižší měly u DVP.

Co se Československa týče, byla situace téměř stejná. Společnost ženy nevnímala jako budoucí političky, pouze jako manželky a matky. Nicméně měly české ženy podporu mužů, zejména pak budoucího prvního československého prezidenta Tomáše Garrigue Masaryka nebo Vojtěcha Náprstka, který vedl Americký klub dam. Ženy, které se zajímaly o politiku, se sdružovaly v ženských periodících, kterým byly například *Ženské listy*, jejichž redaktorkou byla spisovatelka a zakladatelka dívčích gymnázií Eliška Krásnohorská. Po získání rovného volebního práva, začaly české ženy vstupovat do politiky. Stejně jako v případě Výmarské republiky bylo ale jejich zastoupení velmi nízké. Ve volebním období 1935–1938 tvořily ženy pouze necelá 3 % všech poslanců Parlamentu

ČSR. Významnými osobnostmi za volební právo byly Teréza Nováková a političky Františka Plamínková a Karla Máchová.

Ani po sto letech se genderová nerovnost nevyřešila a přetrvává dodnes. A to nejen v České republice, ale i v Německu. V obou zemích se projevuje zejména nerovným platovým ohodnocením mužů a žen. Nadále přetrvává nízké zastoupení žen v politice, které je způsobeno jejich nízkým sebevědomím a strachem ze selhání, ale také přístupem politických stran. Svě stranické schůze pořádají často ve večerních hodinách, což je pro ženy náročné, neboť se chtějí vedle výkonu své politické funkce starat o svoji rodinu. V důsledku toho jsou vyloučeny z kolektivu a soužití ve straně je pro ně obtížné. Přesto se situace se zastoupením žen v zákonodárných orgánech obou zemí zlepšila. Například v současnosti jsou ženy v Poslanecké sněmovně PČR zastoupeny z jedné čtvrtiny. Stalo se tak poprvé od udělení volebního práva ženám. Výrazně lepší situace panuje také v Senátu PČR. Rovněž stejná situace, tedy výrazně lepší, je i ve Spolkové sněmu. Tam ve volebním období 2017-2021 tvořily ženy 31,4 % všech poslanců.

Ženské hnutí nachází oporu také v politických stranách. A to nejen v těch českých, ale i v těch německých. V porovnání s historií, má ženské hnutí stále silnou podporu od německé Sociálnědemokratické strany, která je v současnosti součástí vládní koalice. V České republice podporují ženské hnutí také téměř všechny vládní i opoziční strany. Dle mého názoru je zajímavé, že ačkoliv je předsedou strany TOP-09 žena, konkrétně Markéta Pekarová Adamová, nevyjadřuje strana otevřeně podporu ženskému hnutí a téměř žádná žena nebyla za tuto stranu zvolena do zákonodárného orgánu. V Německu mají ženy velmi nízkou podporu u AfD. Do Spolkového sněmu za ni bylo z 88 poslanců, zvoleno pouze devět žen.

Nízké zastoupení žen v politice je v Německu způsobeno také silnou muslimskou komunitou, která zde žije a řídí se pravidly Koránu. Ty muslimkám nedovolují zajímat se o politiku a vstupovat do ní. Zejména tradicionalisté dodržují pravidla Koránu striktně a svým manželkám nebo sestrám zakazují například, aby se líčily.

Z významných českých političek se zmiňuji o bývalé ministryni školství, mládeže, tělovýchovy a sportu Kateřině Valachové, dále o bývalé ministryni spravedlnosti Heleně Válkové a o eurokomisařce Věře Jourové. Právě její profesní dráha mě nejvíce oslovila. Několikrát kandidovala do Poslanecké sněmovny PČR, ale až na potřetí se jí to podařilo. Po dvou neúspěšných pokusech se ale nevzdala a zkusila to znovu.

Co se německých významných političek týče, uvádím bývalou spolkovou kancleřku Angelu Merkelovou, která ve svém úřadu působila úctyhodných 16 let, Ursulu von der Leyenovou, současnou předsedkyni Evropské komise, která v minulosti působila jako spolková ministryně práce a sociálních věcí a také jako spolková ministryně obrany. Poslední, kterou zmiňuji je Annalena Baerbocková, současná ministryně zahraničních věcí, která je předsedkyní strany Zelených. Také její profesní dráha mě velice zaujala. Ve volbách, které se konaly v loňském roce, byla nakonec zvolena předsedkyní strany spolu s Robertem Habeckem a společně dovedli stranu k vynikajícímu výsledku. A ačkoliv Baerbocková čelila po svém nástupu do funkce spolkové ministryně obrany kritice, vede svůj úřad bez větších problémů.

Problematiku nízkého zastoupení žen v politice lze vyřešit. Politické strany by měly zavést jednotnou databázi, kde by shromažďovaly ženy, které se ucházejí o politickou funkci. Také mají pořádat kampaně a šířit osvětu o problematice nepatrného zastoupení žen. Svě stranické schůze by měly politické strany organizovat v dopoledních nebo odpoledních hodinách a pokud to nepůjde, pak by měla strana svým členkám zajistit hlídání dětí.

O nízkém zastoupení žen nejen v politice, ale také například v přírodovědných oborech by se pak mělo hovořit ve školách. Dívkám by se mělo nejen ukázat, že tyto oblasti nejsou výlučně mužská pole působnosti, ale také, že mohou dosáhnout všeho, po čem sní.

Seznam literatury a elektronických zdrojů

Seznam literatury

BOAK, Helen. Women in the Weimar Republic. Manchester: Manchester University Press, 2015. ISBN 978-0719088193, s.10.

BACKEL, Karl Dietrich, Manfred FUNKLE a Hans Adolf JACOBSEN. Die Weimarer Republik 1918–1933: Politik, Wirtschaft und Gesellschaft. 2. Bonn: Droste Verlag, 1988, ISBN 3-89331-000-2.

ČERMÁKOVÁ, Marie, Hana MAŘÍKOVÁ, Marta VOHLÍDALOVÁ a Romana VOLEJNÍČKOVÁ. Sólo pro soprán: O ženách v české politice. Praha: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i. ve spolupráci s Fórum 50 %, 2016, s. 202-210. ISBN 978-80-7330-293-1.

JANÁK, Dušan. Bernard Bolzano. Sociologická encyklopedie [online]. Sociologický ústav Akademie věd ČR, 2017, 11.12.2017 [cit. 14.02.2023]. Dostupné z: https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Bolzano_Bernard.

KÜRCHER, Isabelle. Frauen in der Politik [online]. München: Hanss-Seidel-Stiftung e.V., 2010, s. 37-41 [cit. 2023-04-03]. ISBN 978-3-88795-372-0. Dostupné z: https://www.hss.de/download/publications/AMZ-70_Frauenpolitik.pdf.

MALÍNSKÁ, Jana. Do politiky prý žena nesmí – proč? Vzdělání a postavení žen v české společnosti v 19. a na počátku 20. století. Praha: Sociologické nakladatelství, 2005. ISBN 80-7277-295-3.

MOTTLOVÁ, Markéta a Veronika ŠPRINCOVÁ. Více žen – jiná politika? [online]. Praha: Fórum 50 %, 2016 [cit. 2023-03-31]. ISBN 978-80-904447-8-2. Dostupné z: https://aa.ecn.cz/img_upload/666f72756d35302d6669313030313139/vice_zen_jina_politika_forum.pdf

NEUDORFLOVÁ, Marie L. České ženy v 19. století: Úsilí a sny, úspěchy i zklamání na cestě k emancipaci. Praha 7: JANUA - PhDr. Jaroslava Čajová, 1999, ISBN 902622-2-8.

ONDŘEJOVÁ, Petra. Ženy v politice – Situace v České republice. Gender Studies. Projekt EU EQUAL „Půl na půl – rovné příležitosti žen a mužů“, 2007.

STIFTUNG, Friedrich Ebert. Frauen, Männer, Gender: Frauenpolitik & Genderpolitik in der Friedrich-Ebert-Stiftung 2009 / 2010 [online]. Deutschland: Friedrich Ebert Stiftung, 2010, s. 15-19 [cit. 2023-04-03]. ISBN 978-3-86872-435-6. Dostupné z: <https://library.fes.de/pdf-files/frauen/07488.pdf>.

WIPPERMANN, Carsten. 25 Jahre Bundesfrauenministerium: Von der Frauenpolitik zu einer nachhaltigen Politik der fairen Chancen für Männer und Frauen [online]. 2. Paderborn: Bonifatius, 2012 [cit. 2023-04-03]. Dostupné z: <https://www.bmfsfj.de/resource/blob/93164/2cba673d9fc928f6901378ac20ef9799/25-jahre-bundesfrauenministerium-data.pdf>.

Elektronické zdroje

Angela Merkel. Der Bundeskanzler der Bundesrepublik Deutschland | Startseite.[online]. [cit. 2023-04-03]. Dostupné z: <https://www.bundeskanzler.de/bk-de/kanzleramt/bundeskanzler-seit-1949/angela-merkel>.

Angela Merkel. Geschichte der CDU. [online]. [cit. 2023-04-03]. Dostupné z: <https://www.kas.de/de/web/geschichte-der-cdu/personen/biogramm-detail/-/content/angela-merkel-1#krise>.

Anita Augspurg. Fembio. [cit. 2023-11-19]. [online]. Dostupné z: <https://www.fembio.org/biographie.php/frau/biographie/anita-augspurg/>.

Annalena Baerbock. Deutscher Bundestag. [online]. [cit.2023-04-03]. Dostupné z: https://www.bundestag.de/abgeordnete/biografien/B/baerbock_annalena-857150.

Bayerische Volkspartei (BVP), 1918–1933. Bayerische Volkspartei (BVP), 1918–1933 – Historisches Lexikon Bayerns. [online]. [cit.2022-11-21]. Dostupné z: [https://www.historisches-lexikon-bayerns.de/Lexikon/Bayerische_Volkspartei_\(BVP\),_1918-1933](https://www.historisches-lexikon-bayerns.de/Lexikon/Bayerische_Volkspartei_(BVP),_1918-1933).
Biographie. Kreisverwaltung Neuwied. [cit. 2023-02-14]. Dostupné z: <https://www.kreisneuwied.de/kvuwied/Johanna-Loewenherz-Stiftung/Stiftungsgeberin/Biographie/>.

Bundestagsfraktion, B. 90/D. G. Frauen. Bundestagsfraktion Bündnis 90/Die Grünen. [online]. [cit. 2023-04-03]. Dostupné z: <https://www.gruene-bundestag.de/themen/frauen>.

Bundestagsfraktion, B. 90/D. G. Paragraf 219A IST endlich aufgehoben. Bundestagsfraktion Bündnis 90/Die Grünen. [online]. [cit. 2023-04-03]. Dostupné z: <https://www.gruene-bundestag.de/themen/frauen/paragraf-219a-stgb-wird-gestrichen>.

Bundeszentrale für politische Bildung. Deutschnationale Volkspartei (DNVP). bpb.de. [online]. [cit.2022-11-22]. Dostupné z: <https://www.bpb.de/kurz-knapp/lexika/politiklexikon/17349/deutschnationale-volkspartei-dnvp/>.

Bundeszentrale für politische Bildung. Deutsche Volkspartei (DVP). bpb.de. [online]. [cit.2022-11-22]. Dostupné z: <https://www.bpb.de/kurz-knapp/lexika/politiklexikon/17345/deutsche-volkspartei-dvp/>.

Deutschlandfunk.de. Frauen und nationalsozialismus - "warum ich vor 1933 der NSDAP Beigetreten Bin". Deutschlandfunk. [online]. [cit.2023-02-13]. Dostupné z: <https://www.deutschlandfunk.de/frauen-und-nationalsozialismus-warum-ich-vor-1933-der-nsdap-100.html>.

Die Bürgerschaft. Hamburgische Bürgerschaft. [online]. [cit. 2023-03-19]. Dostupné z: <https://www.hamburgische-buergerschaft.de/buergerschaft/>.

Die Parteien der Weimarer Republik. [online]. [cit.2022-11-22]. Dostupné z: https://www.bundestag.de/resource/blob/190452/136d18f9322d451e7ab98e916bdf7d32/parteien_weimarer_republik-data.pdf.

Drašar, D; Centrum pro výzkum veřejného mínění AVČR. KDO JSME. Centrum pro výzkum veřejného mínění. [online]. [cit.2023-04-14]. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/cvvm/kdo-jsme>.

Frauenbewegung in der Weimarer Republik. Geschichtsbuch Hamburg. [online]. [cit.2023-02-13]. Dostupné z: <https://geschichtsbuch.hamburg.de/epochen/weimarer-republik/frauen-in-der-weimarer-republik/>.

Frauen in der Weimarer Republik – Wählerinnen und Politikerinnen. Haus der Frauen-Geschichte (HdFG). [online]. [cit.2023-01-19]. Dostupné z: <https://hdfg.de/blog/2020/04/frauenemanzipation-in-der-weimarer-republik-teil>.

Gleichberechtigung von Frauen Auch im Arbeitsmarkt Voranbringen. CDU/CSU-Fraktion.[online]. [cit. 2023-04-03]. Dostupné z: <https://www.cducusu.de/presse/pressemitteilungen/gleichberechtigung-von-frauen-auch-im-arbeitsmarkt-voranbringen>.

GmbH, F. A. Z. Islam; Gender: Gleichberechtigung von Mann und Frau im Islam. FAZ.NET.[online]. [cit. 2023-04-03]. Dostupné z: <https://www.faz.net/aktuell/politik/politische-buecher/islam-gender-gleichberechtigung-von-mann-und-frau-im-islam-17246261-p2.html>.

Helene Weber. Geschichte der CDU. [online]. [cit.2023-02-14]. Dostupné z: <https://www.kas.de/de/web/geschichte-der-cdu/personen/biogramm-detail/-/content/helene-weber-v1>.

Henriette Goldschmidt. Fembio. [online]. [cit. 2022-11-08]. Dostupné z: <https://www.fembio.org/biographie.php/frau/biographie/henriette-goldschmidt/>.

Jak vznikalo v Československu "Právo na potrat". [online]. [cit. 2023-03-28]. Dostupné z: <https://hnutiprozivot.cz/clanky/2732-jak-vznikalo-v-ceskoslovensku-pravo-na-potrat>.

katerinava4. Tři a půl roku ve sněmovně. – Kateřina Valachová. [online]. [cit.2023-04-14]. Dostupné z: <https://www.katerinavalachova.cz/tri-a-pul-roku-ve-snemovne/>.

Kateřina Valachová rezignuje na post ministryně školství. Ministerstvo školství, mládeže, tělovýchovy a sportu [online]. Praha, s. 202-210 [cit. 2023-03-31]. ISBN 978-80-7330-293-1. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/ministerstvo/novinar/katerina-valachova-rezignuje-na-post-ministryne-skolstvi>.

Klerikalismus. ABZ.cz. [online]. [cit.2023-03-13]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/klerikalizmus-klerikalismus>.

Koaliční smlouva strany SPD: Für Frauen – SPD-Bundestagsfraktion.[online]. [cit. 2023-04-03]. Dostupné z: <https://www.spdfraktion.de/system/files/documents/frauen-koalitionsvertrag.pdf>.

Kvóťový zákon. Fórum 50 % [online]. [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://padesatprocent.cz/cz/tz-politicky-napric-stranami-podporily-kvotovy-zakon>.

Lida Gustava Heymann. Fembio. [online]. [cit.2023-01-19]. Dostupné z: <https://www.fembio.org/biographie.php/frau/biographie/lida-gustava-heyman/>.

Marie Juchacz. AWO.ORG. [online]. [cit. 19.01.2023]. Dostupné z: <https://awo.org/ueber-uns/awo-historie/personen/marie-juchacz>.

Markéta Kadlecová. Františka Plamínková: Zapomenutá Bojovnice. Fórum 50 %. [cit. 2023-03-13]. Dostupné z: <https://padesatprocent.cz/cz/frantiska-plaminkova-zapomenuta-bojovnice>.

Müller, V. Warum der neue Bundestag 631 Abgeordnete zählt. Deutscher Bundestag. [online]. [cit. 2023-04-14]. Dostupné z: https://www.bundestag.de/webarchiv/textarchiv/2013/47363131_kw41_wahl_mandate-213810.

Muži ji nebrali vážně, přesto boj o volební právo žen nevzdala. Osudové ženy: Karla Máchová. Dvojka. [online]. [cit. 27.03.2023]. Dostupné z: <https://dvojka.rozhlas.cz/muzi-ji-nebrali-vazne-presto-boj-o-volebni-pravo-zen-nevzdala-osudove-zeny-karla-7669164>.

Proč je v politice málo žen? [online]. Praha, 2020 [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: https://aa.ecn.cz/img_upload/666f72756d35302d6669313030313139/proc_je_v_politice_malo_zen.pdf.

Proč potřebuje Česká republika Istanburskou úmluvu? Amnesty International Česká republika. [online]. [cit. 2023-04-03]. Dostupné z: https://www.amnesty.cz/zprava/4354/proc-potrebuje-ceska-republika-istanburskou-umluvu?gclid=Cj0KCQjw8qmhBhCIARIsANAtbodAzPkmwPdRaG7PnDJYeA-oSLhATxaHS1SpG1nCNXV mLJDqv2a8JZqQaAhevEALw_wcB.

Program České pirátské strany. Česká pirátská strana [online]. [cit. 2023-03-28]. Dostupné z: <https://www.pirati.cz/lide/>.

Program hnutí Starostové a nezávislí. Starostové a nezávislí [online]. [cit. 2023-03-28]. Dostupné z: <https://www.starostove-nezavisli.cz/o-nas/volebni-program-a-ideova-vychodiska>.

Program hnutí ANO 2011. ANO 2011 [online]. [cit. 2023-03-28]. Dostupné z: <https://www.anobudeli.cz/cs/o-nas/par-slov-o-ano/>.

Program Svobody a přímé demokracie. Svoboda a přímá demokracie [online]. [cit. 2023-03-28]. Dostupné z: <https://www.spd.cz/program-vypis/>.

Program Občanské demokratické strany. Občanská demokratická strana [online]. [cit. 2023-03-28]. Dostupné z: <https://www.ods.cz/program/4-pilire/>.

Program TOP-09. TOP - 09 [online]. [cit. 2023-03-28]. Dostupné z: <https://www.top09.cz/proc-nas-volit/volebni-program/volebni-program-2021/>.

Před 100 lety se československé ženy Dočkaly volebního práva. Fórum Padesát procent. [online]. [cit. 13.03.2023]. Dostupné z: <https://padesatprocent.cz/cz/pred-100-lety-se-ceskoslovenske-zeny-dockaly-volebniho-prava>

Reichsrat 1919–1933.[online]. [cit. 2023-01-19]. Dostupné z: <https://www.wahlen-in-deutschland.de/wReichsrat.htm>.

Rovnost žen a mužů pro politiky a političky. [online]. Praha, 2020 [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://padesatprocent.cz/cz/ke-stazeni/nase-publikace>.

Stadt Regensburg – Angebote vor ort - Angebote der Jugendzentren in Regensburg. Stadt Regensburg – Angebote vor Ort - Angebote der Jugendzentren in Regensburg.[online]. [cit. 2023-04-03]. Dostupné z: <https://www.regensburg.de/maedchen/angebote-vor-ort/angebote-der-jugendzentren-in-regensburg>

Statistiky zastoupení žen a mužů v politice: Poslanecká sněmovna ČR v roce 2021. Fórum 50 % [online]. Praha [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://padesatprocent.cz/cz/statistiky/zastoupeni-zen-a-muzu-v-politice/poslanecka-snemovna/ps-2021>.

Statistiky zastoupení žen a mužů v politice: Senát ČR v letech 2010-2022. Fórum 50 % [online]. Praha [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://padesatprocent.cz/cz/temata/statistiky-analyzy-vyzkumy/zastoupeni-zen-a-muzu-v-politice/senat-cr>.

Startseite. Startseite | Maedchenarbeit.de. [online]. [cit. 2023-04-03]. Dostupné z: <https://www.maedchenarbeit.de/>.

Stegemann, von P., Tillmann, Was steckt hinter den skandalen von Annalena Baerbock? sai. [online]. [cit. 2023-04-03]. Dostupné z: <https://sai-magazin.de/bundestagswahl-2021-welche-skandale-stehen-auf-dem-zettel-von-annalena-baerbock/>.

ŠPRINCOVÁ, Mgr. Veronika. Analýza výsledků voleb do Senátu PČR v roce 2022 z hlediska zastoupení žen. Fórum 50 % [online]. Praha, 2022 [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://padesatprocent.cz/cz/statistiky/zastoupeni-zen-a-muzu-v-politice/senat-cr/senat-2022>

Tipy, jak podpořit ženy v politických stranách na komunální úrovni. [online]. Praha, 2020 [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: https://aa.ecn.cz/img_upload/666f72756d35302d6669313030313139/tipy-jak-podporit-zeny-v-politickyh-stranach-fin.pdf.

Toni-Sender-Akademie E.V. Sender. [online]. [cit.2023-02-14]. Dostupné z: <https://www.toni-sender-akademie.de/toni-sender/>.

Toni Sender. Fembio. [online]. [cit. 14.02.2023]. Dostupné z: <https://www.fembio.org/biographie.php/frau/biographie/toni-sender/>.

Ursula von der Leyen. Geschichte der CDU. [online]. [cit. 2023-04-03]. Dostupné z: <https://www.kas.de/de/web/geschichte-der-cdu/personen/biogramm-detail/-/content/ursula-von-der-leyen-1>.

Verfasst von Dr. Florence Hervé Jg. 1944, von, V., Dr. Florence Hervé Jg. 1944, Hervé, D. F., 1944, J.; Dr. Florence Hervé (2022): Clara Zetkin. Clara Zetkin. Digitales Deutsches Frauenarchiv.[online].[cit.19.01.2023]. Dostupné z: <https://www.digitales-deut>

schesfrauenarchiv.de/akteurinnen/clar-zetkin#?id=79779addf_1&open=&c=&m=&s=&cv=&xywh=-378%2C-104%2C2078%2C2078.

Věra Jourová. Evropská komise [online]. Brusel [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: https://commissioners.ec.europa.eu/vera-jourova_cs#ref-%C5%BEivotopis.

Vláda České republiky: Členové NERV [online]. Praha, 2023 [cit. 2023-03-28]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/nerv/clenove/>.

VOR 120 jahren: Als die SPD-Frauen Aufbegehrten. vorwärts. (2020, September 21). [cit. 2023-01-19]. Dostupné z: <https://www.vorwaerts.de/artikel/120-jahren-spd-frauen-aufbegehrten>.

Was macht eigentlich ex-bundeskanzlerin Angela Merkel heute? Galileo.[online] [cit. 2023-04-03]. Dostupné z: from <https://www.galileo.tv/life/angela-merkel-ex-bundeskanzlerin-was-macht-sie-heute/>.

Wenner, G., Kagerbauer, L. [online]. [cit.08.11.2022] 100 Jahre Frauenwahlrecht in Deutschland. Frauen Macht Politik, 100 Jahre Frauenwahlrecht in Deutschland, s. 4–12.

Wir wollen fairness. FDP. [online]. [cit.2023-04-03]. Dostupné z: <https://www.fdp.de/wir-wollen-fairness>.

Wolters Kluwer ČR, a. s.- info@wolterskluwer.cz. Zákon 75/1919 Sb. Řád volení v obcích Republiky československé úplné a aktuální znění. ASPI.[online]. [cit.2023-04-14]. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/1/976/1/2/zakon-c-75-1919-sb-rad-voleni-v-obcich-republiky-ceskoslovenske>.

Zákon o právě spolčovacím ze dne 15. listopadu 1867. [online]. [cit. 2023-03-13 Dostupné z: <http://spcp.prf.cuni.cz/lex/134-1867.htm>.

Seznam obrázků a tabulek

Seznam obrázků

Obr. 1	14
(Zdroj: magazin 100 Jahre Frauenwahlrecht in Deutschland. [cit. 08.11.2022]. Dostupný z: http://frauenmacht-politik-ffm.de/wp-content/uploads/2018/09/Frauenwahlrecht_Sch%C3%BCler_innenheft_Download.pdf , s. 7.)	
Obr.2	15
(Zdroj: magazin 100 Jahre Frauenwahlrecht in Deutschland. [cit.08.11.2022] Dostupný z: http://frauenmacht-politik-ffm.de/wp-content/uploads/2018/09/Frauenwahlrecht_Sch%C3%BCler_innenheft_Download.pdf , s.8.)	
Obr. 3	24
(Zdroj: magazin 100 Jahre Frauenwahlrecht in Deutschland. Dostupný z: http://frauenmacht-politik-ffm.de/wp-content/uploads/2018/09/Frauenwahlrecht_Sch%C3%BCler_innenheft_Download.pdf , s.5)	
Obr. 4	27
(Zdroj: Marie Juchacz. AWO.ORG. (n.d.). [cit.19.01.2023]. Dostupné z: https://awo.org/ueber-uns/awo-historie/personen/marie-juchacz/)	
Obr. 5	27
(Zdroj: Verfasst von Dr. Florence Hervé Jg. 1944, von, V., Dr. Florence Hervé Jg. 1944, Hervé, D. F., 1944, J., & Dr. Florence Hervé (2022): Clara Zetkin. (n.d.). Clara Zetkin. Digitales Deutsches Frauenarchiv. [cit. 2023-01-19]. Dostupné z: https://www.digitales-deutsches-frauenarchiv.de/akteurinnen/clar-zetkin#?id=79779addf_1&open=&c=&m=&s=&cv=&xywh=-378%2C-104%2C2078%2C2078 .)	
Obr. 6	27
(Zdroj: Lida Gustava Heymann. Fembio. [cit. 2023-01-19]. Dostupné z: https://www.fembio.org/biographie.php/frau/biographie/lida-gustava-hey mann/ .)	
Obr. 7	27
(Zdroj: Anita Augspurg. Fembio. [cit. 2023-01-19]. Dostupné z: https://www.fembio.org/biographie.php/frau/biographie/anita-augspurg/ .)	
Obr. 8	29
(Zdroj: Helene Weber. Geschichte der CDU. (2022, December 15). [cit.2023-01-19]. Dostupné z: https://www.kas.de/de/web/geschichte-der-cdu/personen/biogramm-detail/-/content/helene-weber-v1 .)	
Obr. 9	31
(Zdroj: Toni-Sender-Akademie E.V. Sender. (2018, April 5). [cit.14.02.2023]. Dostupné z: https://www.toni-sender-akademie.de/toni-sender/ .)	

Obr. 10	45
(Zdroj: Děčínský. (n.d.). Teréza Nováková. životopis, informace ČBDB.cz. [cit.12.03.2022]. Dostupné z: https://www.cbdb.cz/autor-1688-tereza-novakova .)	
Obr. 11	47
(Zdroj: Životní lásku obětovala Boji Za Práva žen. Zemřela na popravišti. Osudové ženy: Františka Plamínková. Dvojka. (zveřejněno 14.03.2020). [cit. 13.03.2023]. Dostupné z: https://dvojka.rozhlas.cz/zivotni-lasku-obetovala-boji-za-prava-zen-zemrela-na-popravisti-osudove-zeny-8163629#&gid=aset&pid=1 .)	
Obr. 12	59
(Zdroj: Kateřina Valachová. Ministerstvo školství, mládeže, tělovýchovy a sportu [online]. Praha [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: https://www.msmt.cz/album_popup/katerina-valachova-lifestyle?id_photo=3304 .)	
Obr. 13	60
(Zdroj: Helena Válková. Česká justice [online]. [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: https://www.ceska-justice.cz/2017/10/helena-valkova-okamurovy-navrhy-jdou-casto-tradicim-nasi-pravni-kultury .)	
Obr. 14	61
(Zdroj: Věra Jourová. Evropská komise [online]. Brusel [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: https://audiovisual.ec.europa.eu/en/album/M-003273/P-027155~2F00-01 .)	
Obr. 15	70
(Zdroj: Dr. Angela Dorothea Merkel. Deutscher Bundestag. [cit.2023-04-03]. Dostupné z: https://www.bundestag.de/webarchiv/abgeordnete/biografien/19/M/merkel_angela-521968 .)	
Obr. 16	72
(Zdroj: Ursula von der Leyen. Geschichte der CDU. (2022, December 15). [cit. 2023-04-03]. Dostupné z: https://www.kas.de/de/web/geschichte-der-cdu/personen/biogramm-detail/-/content/ursula-von-der-leyen-1 .)	
Obr. 17	73
(Zdroj: Annalena Baerbock. Deutscher Bundestag. [cit.2023-04-03]. Dostupné z: https://www.bundestag.de/abgeordnete/biografien/B/baerbock_annalena-857150 .)	

Seznam tabulek

Tab. 1	18
(Zdroj : BOAK, Helen. Women in the Weimar Republic. Manchester: Manchester University Press, 2015. ISBN 978-0719088193, s.10.)	
Tab. 2	19
(Zdroj: BOAK, Helen. Women in the Weimar Republic. Manchester: Manchester University Press, 2015. ISBN 978-0719088193, s. 14.)	
Tab. 3	20
(Zdroj: BOAK, Helen. Women in the Weimar Republic. Manchester: Manchester University Press, 2015. ISBN 978-0719088193, s.7.)	
Tab. 4	21
(Zdroj: BOAK, Helen. Women in the Weimar Republic. Manchester: Manchester University Press, 2015. ISBN 978-0719088193, s.14.)	
Tab. 5	22
(Zdroj: BOAK, Helen. Women in the Weimar Republic. Manchester: Manchester University Press, 2015. ISBN 978-0719088193, s.14.)	
Tab. 6	43
(Zdroj: ONDŘEJOVÁ, Petra. Ženy v politice – Situace v České republice. Gender Studies. Projekt EU EQUAL „Půl na půl – rovné příležitosti žen a mužů“, 2007.)	
Tab. 7	51
(Zdroj: Statistiky zastoupení žen a mužů v politice: Poslanecká sněmovna ČR v roce 2021. Fórum 50 % [online]. Praha [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: https://padesatprocent.cz/cz/statistiky/zastoupeni-zen-a-muzu-v-politice/poslanecka-snemovna/ps-2021 .)	
Tab. 8	54
(Zdroj: Statistiky zastoupení žen a mužů v politice: Poslanecká sněmovna ČR v roce 2021. Fórum 50 % [online]. Praha [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: https://padesatprocent.cz/cz/statistiky/zastoupeni-zen-a-muzu-v-politice/poslanecka-snemovna/ps-2021 .)	
Tab. 9	55
(Zdroj: Statistiky zastoupení žen a mužů v politice: Senát ČR v letech 2010-2022. Fórum 50 % [online]. Praha [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: https://padesatprocent.cz/cz/temata/statistiky-analyzy-vyzkumy/zastoupeni-zen-a-muzu-v-politice/senat-cr .)	

Tab. 10	55
(Zdroj: Statistika zastoupení žen a mužů v politice: Senát ČR v letech 2010-2022. Fórum 50 % [online]. Praha [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: https://padesatprocent.cz/cz/temata/statistiky-analyzy-vyzkumy/zastoupeni-zen-a-muzu-v-politice/senat-cr .)	
Tab. 11	68
(Zdroj: <i>Abgeordnete</i> . Deutscher Bundestag. (2020, September 1). [cit. 2023-04-03] . Dostupné z: https://www.bundestag.de/webarchiv/abgeordnete .)	
Tab. 12	69
(Zdroj: <i>Abgeordnete</i> . Deutscher Bundestag. (2020, September 1).[cit. 2023-04-03]. Dostupné z: https://www.bundestag.de/webarchiv/abgeordnete .)	